

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

Propagandanummer III · 1941

(Säljes till förmån för de Lungsjukas Riksförbund.)

Status

RIKSORGAN FÖR SVERIGES LUNGSJUKA

Pris 1 kr.

STOCKHOLM

TEGNÉR

Nya moderna lokaler
Tegnérsgatan 1 — STOCKHOLM
(hörnet Regeringsgatan—Roslagsgatan)
Tel. 11 70 00 — 11 70 01

**BREVPAFFER OCH
TOILETTARTIKLAR**

i parti
FIRMA EMIL BLOMQUIST
Bredgränd 2 STOCKHOLM

Emils HOSTOL Medicinska
Bröstkarameller

Enligt läkarecept
Polkagrisar — Karamellblandningar
NORRMALMS KARAMELLFABRIK
Mäster-Samuelsгат. 35 Ordertel. 10 24 65

Vackra Enrumsmöbler i ek och björk.
Kompletteringsmöbler, Mattor, Sängklä-
der, Gardiner, Armatur m. m.

CONRAD ÅHLBERG

7 Bryggaregatan Tel. 23 04 75
Billiga priser Kredit ordnas

BODEN

Kommanditbolaget BETONG

SANDER & C:o, Hednoret
Telefon Boden 65 16

BORLÄNGE

I vårt väl sorterade lager erbjuds EDER
OLJOR - FÄRGER - FERNISSOR
av högsta in- och utländska fabrikat.
TAPETER I RIKT URVAL
A.-B. ALGOT TAPPER, Borlänge
Telefon 113, 259

EKIPERA

hos

Gerhard Söderberg

BORLÄNGE

BORÅS

*Borås
Fabriksnederlag*

DEN SVENSKA HANDLAREKÄRENS
FÖRNÄMSTA INKÖPSKÄLLA

Borås Elektriska Affär

ÖSTERLANGGATAN 21 TELEFON 938
FÖRSÄLJER ALLT INOM BRANSCHEN
UTFÖR ALLT INOM BRANSCHEN

BORÅS

AKTIEBOLAGET

Marks J. Emanuelsson

Dir. J. Emanuelsson BORÅS
Manufaktur, Korta varor en gros

ENKÖPING

AUG. SJÖMANS

GARN & MANUFAKTURAFFÄR
REKOMMENDERAS

**ENKÖPINGS
Kvarnstensfabrik**

ENKÖPING TELEFON 193

tillverkar maskiner för kvarnar och
spannmålslagerhus, utför ritningar
och planerar nyanläggningar och
ombyggnader - Specialtillverkning
av säll och sorteringsanläggningar
för mineralier och andra produkter.

Populärt för sitt goda kaffe och
sina läckra konditorivaror, är

GRAND KONDITORI

Mottager beställningar, och bricker
hembäras efter tillsägelse. Tel. 827.

**LANTMÄNNENS
SLAKTERIAFFÄR**

ENKÖPING — Telefon: Affären 238
Rekommenderar sina förstklassiga
**KÖTT-, FLÄSK- och CHARKUTERI-
VAROR**

Endast slakthuslaktat kött och fläsk
från S. S. F.

**A.-B. K. A. SCHILDS
SÄGBLADSFABRIK**
ENKÖPING

Tillverkning av:
Bågfilsblad, maskinsågblad, slitsfräsar
o. metallfräsklingor av högsta kvalitet

Herr- och Damfrisör

AXEL JANSSON

Nya huset vid torget
Telefon 8 05

Enköpings Begravningsbyrå

Tel. 106 Kyrkogatan 33 Tel. 106
(Nära Busstationen och Stora torget)

Vår uppgift är att taktfullt och försynt
ordna allt, som står i samband med be-
gravningen. — Allt inom branschen till
billigaste priser. — Ombesörjer svep-
ningar även i Uppsala och landsorten. —
Vänd Eder därför vid behov med för-
troende till oss. — **BALSAMERING.**

JUELLES RÖRLEDNINGSBOLAG

Stureplan 1 ENKÖPING Tel. 1 83, 8 24
Värme- och Vattenledningsinstallationer
Utför: Gas-, vatten- och avloppslednin-
gar. Alla slags värmeledningar. Brunn-
borrningar för anskaffande av vatten.
Vattenklosetter, Toalett- och badrums-
inredningar, Rostfritt sanitetsgods m. m.

ENKÖPING

Selma Jansons Eftr.

MANUFAKTUR- och
KONFEKTIONS-AFFÄR
Tel. 48 REKOMMENDERAS

HERM. E. SJÖBERG
NYA FÄRGHANDELN
Kungsgatan 17. Tel. 2 88. Stor sortering!

Fotograf **ESKIL ANDERSSONS EFTR.**
Fotografiskt magasin, Stora torget
Fotografiateljer Kungsgat. 19
Fotografier i alla moderna utföranden
samt seriefoton - Förstoringar o inram-
ningar - Fotografering i hemmen, även
på landsorten. Tel. 129

Ekiperingsfrågan

löses fördelaktigast hos

ALEX CARLZON
ENKÖPING.

J. NYBERG & Co

ENKÖPING
SPANNMÅL, GRÄSFRÖ, UTSÄDEN,
FODER- OCH GÖDNINGSAMNEN
Telefoner 1 34 och 1 74

AKTIEBOLAGET

HAGAVERKEN

förnämsta inköpskälla av:
Murtegel, Mellanväggsplattor, Taktegel
och Dräneringsrör.
Tegelverket: Postadr. Box 65, Enköping.
Telefonadress: Enköping 293.

Köp Eder **FISK** hos
Alfred Lindgrens FISKAFFÄR
Torggatan - Ring Affären 8 10, Bost. 8 09
Dagligen färsk fisk - Salt- och insjöfisk
Vilt - Stor sortering **GRÖNSAKER,**
FRUKT och **KONSERVER**

Kloster Kaféet

KUNGSGATAN 45 — Tel. 9 28
Rekommenderar sitt goda kaffe.
Gott bröd. Goda smörgåsar.

LUNDEVALLS EFTR. KONDITORI
REKOMMENDERAS. Förstklassiga kon-
ditorivaror. Beställningar mottagas.
SERVERING Tel. 1 20

ESKILSTUNA

A.-B. LUNDIN & LINDBERG
METALLVARUFABRIK

ESKILSTUNA Telefon 13 64
Husgerädsvaror i koppar och aluminium
Presentartiklar i tenn

MODELLFABRIKEN

G. N. SKÖLD — Kungsgatan 61
TELEFON 26 70 BOSTADEN 32 70
ESKILSTUNA
Tillverkar alla slag av gjutmodeller

GYNNA ANNONSÖRERNA!

Skydda de friska
genom att effektivt
hjälpa de sjuka!

PROPAGANDA-
NUMMER III. 1941

Status

RIKSORGAN FÖR SVERIGES LUNGSJUKA

Redaktör och ansvarig utgivare:
JOHANNES SANDRÉN

Telefon 41 39 99 Postgiro 154420
Götgatan 83^{II}, Stockholm

Ägare:
DE LUNGSJUKAS RIKSFÖRBUND.

FÖRBUNDSMÖTETS FACIT

Har De Lungsjukas Riksförbund överhuvudtaget någon uppgift att fylla? Är organisationen såsom sådan existensberättigad, är den av värde för de lungsjuka själva, har den auktoritet utåt och inom de lungsjukas egna led? Allt detta är frågor, som nu — sedan Riksförbundet kan se tillbaka på en treårig verksamhet — borde kunna besvaras.

Först och främst: vad har Förbundet utträttat till de lungsjukas fromma under de gångna åren?

Som vi i en ledande artikel i föregående nummer av denna tidskrift framhöllo, har Förbundets fötts i en ond och svår tid, och dess första levnadsår ha förflutit under trycket av en alltmera skärpt kristid, en allmän ekonomisk depression med lågkonjunktur för allt socialt reformarbete. Nationalföreningens mot tuberkulos förslag till eftervårdsfrågans lösning har t. v. lagts på is; från statsmakternas sida ha de lungsjuka f. n. ej mycket att vänta sig. Men: förslaget till eftervårdsfrågans lösning är dock till stor del en frukt av Riksförbundets arbete, och att denna frukt en gång skall vara mogen för skörd, därom äro vi förvissade. Trots de svårigheter, som alltså i detta avseende uppstått har Riksförbundet dock icke kastat yxan i sjön. Det skulle föra för långt att i detta sammanhang redogöra för den verksamhet, Förbundsstyrelsen i avvaktan på bättre konjunkturer utvecklat — vi hänvisa till Förbundets verksamhetsberättelse på annan plats i detta nummer — vi kunna som exempel endast peka på vår uppvaktnings hos statens fattigvårdsinspektör 1939 och hos folkhushållningsministern 1940 och de resultat — icke minst av moralisk betydelse — dessa uppvaktnings medfört. Vi ha satt plögen i trädan, vi ha gjort ett förarbete av mycket stor betydelse. Vi ha väckt icke blott myndigheterna utan även den stora allmänheten till insikt om, vilket oerhört viktigt problem de lungsjukas eftervårdsfråga dock i själva verket är. Vi skulle även kunna tala om vårt arbete i stu-

diefrågan, för yrkesutbildning av lungsjuka konvalenser, den rådgivning åt lungsjuka, som lämnats av Förbundsexpeditionen, bildandet av nya konvalensföreningar, samarbetet med fackförbund och ideella organisationer, men det här påpekade kan för dagen vara nog.

För besvarande av ovanstående frågor taga vi oss i stället friheten att citera en intervju med en av vår Förbundsstyrelses medlemmar, *Rud. Zetterlund* i Göteborg, som *Ny Tid* hade med denne vid hans återkomst från 1941 års förbundsstämma i Stockholm. Tidningen skriver:

”Det framkom — säger hr Zetterlund — med all önskvärd tydlighet vid konferensen, att vårt riksförbund har en värdefull uppgift att fylla. Från samtliga representanter betonades vikten av att en organisation för de lungsjuka fanns att tillvarataga deras intressen. Inte minst vitsordades detta från Byråchefen Ali Berggren i Socialstyrelsen, som höll föredrag vid konferensen och i sitt intressanta anförande gav många goda synpunkter på den alltid lika aktuella frågan om fattigvård och sjukvård. Byråchefen Berggren fann det vara av värde även för myndigheternas del, att de olika patientsammanslutningarna voro samlade i ett riksförbund, som kunde till myndigheter och inför allmänheten framträda som företrädare för de berättigade patientintressena. Trots krisläget och de statsfinansiella svårigheterna trödde byråchefen Berggren det skulle vara möjligt göra en hel del för de lungsjuka, speciellt när det gäller eftervården. Det väckte särskilt livlig tillfredsställelse bland konferensens deltagare, när byråchefen betonade, att i nuvarande läge även de lungsjukas arbetskraft och betydelse som medborgare i samhället borde tillvaratagas, erkännas och utnyttjas.”

Det kan tilläggas, att statens fattigvårdsinspektör, byråchefen Berggren, i sitt föredrag även framhöll, att det är att hoppas, att Socialvårdskommittén, som har uppmärksamheten riktad på de lungsjukas eftervårdsproblem, vid behandlingen av dessa frågor söker kontakt med representanter för De Lungsjukas

DYRTIDEN GYNNAR TUBERKULOSEN

Men bacillskräcken är större än smittorisken!

FULLT EFFEKTIV ISOLERING KAN EJ ÅSTADKOMMAS.

Det är ej möjligt att helt skydda sig mot smitta av tuberkelbaciller, och en fullt effektiv isolering av smittkällor kan inte åstadkommas. Nyare undersökningar visa att infektionsfaran är långt större än man tidigare föreställt sig. Men om smittan träffar en i övrigt frisk och motståndskraftig individ, få bacillerna inte något fotfäste. Personalen vid vårdanstalter, som utsätts för daglig superinfektion, d. v. s. upprepade angrepp av smittämnet, står sig med sällsynta undantag gott. Den viktigaste förutsättningen för en fortsatt framgångsrik kamp mot tuberkulosen är utan tvekan fred med fri tillgång till jordens överflöd i utbyte mot resultatet av vårt intellektuella och fysiska arbete.

Reflexionen är hämtad ur en tankvärd artikel i Hygiea av sanatorieläkaren med. dr Erik Forsgren. Det finns inte några säkra belegg för att superinfektion spelat en avgörande roll ens vid fall av tbc inom samma familj. Om två äkta makar angripas av sjukdomen, behöver det ej bero på inbördes smitta. Det kan tänkas att båda parterna ha medfödda anlag för tbc och de leva ju i samma miljö, som kanske är gynnsam för sjukdomens utveckling. Denna minskar förvärvsmöjligheterna och ökar fattigdomen, som i sin tur gynnar uppkomsten av tbc. Följden blir en circulus vitiosus, en skadlig kretsgång av orsak och verkan.

Smittorisken är visserligen stor, men rädslan är ännu större. Dr Forsgren berättar flera talande exempel därpå. En 64-årig fiskarhustru, som för åtskilliga år sedan vårdats vid Svenshögens sanatorium, fick i följd rediciv av tbc, som troligen berodde på näringsbrist. På grund av dyrtiden hade hon nämligen måst underkasta sig inskränkning i kosten och magrat fem kilo på

ett par år. Själv hade patienten dock en helt annan uppfattning. Hon hade några gånger besökt en telefonstation och där träffat telefonisten, som tidigare likaledes vårdats på sanatoriet, och var övertygad om att hon smittats på nytt genom denna. Hon var med andra ord en varm anhängare av superinfektionsteorien.

Det är ganska vanligt att människor inte vilja erkänna sin egen skröplighet och mottaglighet för sjukdom, utan i stället ge skulden åt yttre omständigheter. Vid sjukdomar i andningsorganen skyller man exempelvis på "förkylning". Det händer också att personer med en nyupptäckt tbc äro ängsliga för att bli smittade, om de komma till ett sanatorium. Är det ej nog med smitt-rädslan hos de friska? Om nu de sjuka också börja frukta för varandra, fordrar konsekvensen att man stänger sanatorierna eller inrättar bakterietäta celler, där patienterna få tillbringa vårdtiden i största tänkbara avskildhet!

Tuberkulosens glädjande tillbakagång i vårt land började redan före tillkomsten av vårdanstalterna med dess högst begränsade möjligheter att isolera de sjuka. De framgångar som vunnits i kampen mot tbc ha, skriver dr Forsgren, säkerligen i mycket ringa grad nåtts genom bekämpande av superinfektion. En seg och målmedveten kamp mot en karg och hård natur har först under det senaste decenniet gjort det möjligt att nedbringa dödligheten i tbc i Sverige till samma relativt gynnsamma siffror som i geografiskt mera gynnade delar av världen. I vårt land har kampen varit svårare än på andra håll och tuberkulosen tidigare skördat flera dödsoffer än ett ordinärt krig. Men om dyrtiden medför att levnadsstandarden börjar sjunka, kan man befara att den lömska sjukdomen återvinner den förlorade terrängen.

Riksförbundet. Det var även av stort värde och en lycklig tillfällighet, att landets fattigvårdskonsulenter samtidigt med att Förbundsmötet hölls voro samlade till konferens i Stockholm under fattigvårdsinspektörens ledning. Genom byråchefen Berggrens vänliga tillmötesgående blev det möjligt för Riksförbundet att till denna konferens framföra en del synpunkter på socialvårdens förhållande till de lungsjuka samt fattigvårdsstyrelsernas handläggning av de lungsjukas understödsfrågor, vilka framkommo vid den diskussion, som följde på byråchefen Berggrens föredrag vid årsmötet.

Man torde väl kunna förutsätta, att en dylik möjlighet står till buds endast för en *riksorganisation*, som inom sig samlat samtliga sammanslutningar av lungsjuka, patienter och konvalescenter. Som ett auktoritativt organ för de lungsjuka, som ett effektivt instrument i kampen för en god eftervård kan De Lungsjukas Riksförbundet icke underskattas. För den stora

allmänheten är det dessutom av värde, att en officiell sammanslutning av lungsjuka existerar, vilken står under betryggande kontroll även av de lungsjuka i landet, detta icke minst då det gäller att inhämta upplysningar om insamlingar, tidningsförsäljningar o. d. för de lungsjuka.

Och vad oss lungsjuka själva beträffar lära vi oss alltmera inse sanningen i den maximen, att om den enskilda människan i någon mån själv formar sitt öde, så är detta i ännu högre grad fallet med de organisationer och rörelser, där de enskildas svaga krafter samlas till något större och mäktigare. Det är då och först då vi kunna röna framgång i vår strävan att genom opinionsbildning och genom att sprida kännedom om våra förhållanden tillförsäkra oss själva en mera människovärdig tillvaro och därigenom också samhället ett mera effektivt skydd mot allhärjaren tuberkulosen.

Ty: "enade vi stå, söndrade vi falla!"

J. S.—n.

RIKSFÖRBUNDETS tredje ÅRSMÖTE:

Gruppbild av deltagarna.

Riksförbundets tredje ordinarie årsmöte öppnades lördagen d. 10 maj i A. B. F:s lokaler i Stockholm. Ombud för 32 patient- och konvalescentföreningar voro närvarande förutom förbundsstyrelsens ledamöter och andra medlemmar från ovannämnda föreningar, tillsammans ett 60-tal. Bl. a. hade tre norrlandsföreningar sänt ombud, nämligen Sandträsk, Solliden (Östersund) samt Medelpads lungsjukas konvalescentförening. Från Skåne hade icke mindre än 10 ombud infunnit sig.

Årsmötet öppnades av Förbundets ordförande, herr Erik Frithiof, Stockholm, som hälsade de närvarande välkomna med uttalande av den förhoppningen, att förbundsmötet måtte bli givande för varje delegat och för hela förbundsarbetet samt att arbetet i fortsättningen måtte intensifieras så att till nästa förbundsmöte kan inregistreras ännu bättre resultat av arbetet för landets lungsjuka.

Tal. framhöll, att Riksförbundet under det gångna året kunnat glädja sig åt ett gott arbete såväl utåt som ifråga om Förbundets inre konsolidering. Överhuvud taget ha vi kunnat inkassera stora framgångar. När vi nu gå att behandla Förbundets gångna och

Rekordtillslutning av deltagare

Givande föredrag och diskussion om socialvård och sjukvård. — Byråchefen Berggren: Nationalföreningens eftervårdsförslag bör snarast realiseras.

FÖRBUNDET SKALL UPPVAKTA SOCIALMINISTERN MED FRAMSTÄLLNING HÄROM

De Lungsjukas Riksförbund har under lördagen den 10 och söndagen den 11 maj hållit sitt tredje ordinarie årsmöte i Stockholm. Torsdagen den 8 och fredagen den 9 maj sammanträdde Förbundsstyrelsen för att förbereda de frågor, som stodo på dagordningen.

Tack vare tillämpningen av fördelning av resekostnaderna och anslag av Förbundet till resebidrag åt föreningar med svagare ekonomi hade en fulltaligare representation från föreningarna ute i landet än någon gång förut möjliggjorts. Sälunda hade bl. a. samtliga till Förbundet anslutna konvalescentföreningar sänt ombud. Av de större föreningarna var det blott ett fåtal som — av hälsoskäl e. d. — ej kunnat sända representanter.

Förhandlingarna präglades av optimism, saklighet och enighet, då det gällde de beslut, som fattades, och det råder intet tvivel om, att intresset för Förbundet och dess angelägenheter är stort bland föreningarna ute i landet. Förbundsmötets värdefullaste och mest positiva resultat var utan tvivel den diskussion, som följde på byråchefen Berggrens intressanta och givande föredrag om sjukvård och socialvård. Genom byråchefen Berggrens tillmötesgående fick årsmötet tillfälle att framlägga de synpunkter, som därvid framfördes, inför den konferens, byråchefen i egenskap av statens fattigvårdsinspektör höll i Stockholm med landets fattigvårdskonsulenter och vilken inträffade ungefär samtidigt med Förbundsmötet.

Vi tro, att samtliga representanter för de lungsjukas organisationer reste hem med ett gott intryck av vårt tredje förbundsmöte liksom att detta gav alla nya synpunkter och idéer, när det gäller vårt gemensamma arbete för landets lungsjuka

kommande verksamhet, måste vi som ledstjärna ha Förbundets bästa för ögonen. Det gagnar ingalunda de lungsjuka att ha en negativ inställning!

Till ordförande att leda dagens förhandlingar valdes herr P. O. Stjerneek och Ruben Eriksson, Sthlm.

Verksamhets- och revisionsberättelserna för 1940, omfattande Förbundet och Tidskriften Status (vilken

refereras på annat ställe i detta nummer), godkändes och ansvarsfrihet beviljades Förbundsstyrelsen.

Förbundsmötet beslöt godkänna Förbundsstyrelsens förslag till disponering av överskottet å verksamheten under 1940, kr. 2 666:18 enligt följande plan:

	Kronor
Till driftskostnader för Förbundets arbete under 1941	1 266:18
Anslag till Medelpads Lungsjukas Konvalescentförening	200:—
„ „ Konvalescentföreningen i Hälsingborg	100:—
„ „ Föreningen för lungsjuka i Sthlm (FLIS) ..	100:—
„ „ radioapparater vid barnsanatorier	200:—
„ „ obemedlade föreningar	600:—
Reserveras för utdelning till under 1941 nybildade konvalescentföreningar	200:—

Den nya Förbundsstyrelsen fick följande sammansättning: Till ledamöter i verkställande utskottet valdes Erik Frithiof (ordf.), Johannes Sandrén (sekr.), Erik Holmgren (kassör), Ruben Eriksson, Sven Möller, samtliga i Stockholm, samt Bertil Forsström, Sundbyberg och Manfred Norberg, Eskilstuna.

Övriga medlemmar i Förbundsstyrelsen blevo Rudolf Zetterlund, Göteborg, J. B. Ahlblom, Malmö, Olle Bergström, Kalix, Sixten Hammarberg, Ljustorp, Britta Eriksson, Östersund, Ch. Andersson, Örebro, Bertil Olsson, Saleboda och Martin Persson, Hässleholm.

Suppleanter i V. U.: Nils Gustafsson, Sthlm, Yngve Åkerlund, Sundbyberg, Albert Fredin, Sthlm, Geron Andersson, Sundbyberg, Sven Lindberg, Uppsala, Knut Dahl, Malmby och Tore Åkerstedt, Råsunda.

Suppleanter för övriga ledamöter i Förbundsstyrelsen: J. Hilmersson, Göteborg, Bror Andersson, Malmö, Sven Blomé, Örebro, Erik Andersson, Osby, Josef Sjöberg, Sandträsk, Erik Öberg, Nyköping, Helmer Andersson, Saleboda och Ernst Nyström, Hålahult.

Vissa förslag till ändringar av Förbundets stadgar, vilka utarbetats av en särskild stadgekommitté godkändes med en del justeringar.

Förbundets kommande verksamhet diskuterades sedan ordf., Frithiof, givit en kort orientering betr. Förbundets utveckling och uppgifter under de gångna tre åren. Tal. framhöll, att det var nödvändigt, att Förbundet främst förankrades i konvalescentföreningarna och att man från patientföreningarnas sida gjorde allt för att stödja en sådan utveckling. Detta kunde ske genom att patientföreningarnas styrelser tillsågo, att de från sanatorierna utskrivna patienterna överfördes till närmaste konvalescentförening.

Principerna för Förbundets verksamhet ha en gång för alla fastslagits, och de måste följas. Men kristiden har medfört nya problem för de lungsjuka, och det är Förbundets uppgift att tillse, att dessa i görligaste mån lösas. F. n. har man ej mycket att hoppas av statsmakterna i detta avseende, därför måste de lokala myndigheterna bli föremål för

konvalescentföreningarnas uppvaktningar och framställningar. Så kommer t. ex. FLIS att i dagarna uppvakta fattigvårdsdirektören i Stockholm för att söka få till stånd en ny utredning om de lungsjukas i Stockholm understödsfråga och om möjligt kostförbättring åt alla lungsjuka konvalescenter. Förbundet står gärna till tjänst med material för dylika uppvaktningar.

Yrkesutbildnings- och studiefrågorna för de lungsjuka äro även föremål för Förbundets särskilda uppmärksamhet, vilket f. ö. framgår av verk-

VÅR UTSTÄLLNING

I anslutning till Förbundsmötet hade i en av salarna på A. B. F. anordnats en utställning, visande Förbundets historia, de tilldetsamma anslutna lokalavdelningarnas stadgar, tidningar och annat arbetsmaterial m. m.

En mindre exposition av handarbeten och slöjdalster, som utförts å sanatorier, hade ordnats i samband härmed. Tyvärr var densamma av mera blygsamt slag — idén av en sådan utställning kom för sent upp för att något större antal slöjdalster skulle kunna

uppsamlas — men väckte dock ett visst uppseende i pressen. Bl. a. tog D. N. med anledning av densamma upp frågan om yrkeskonsulenter på sanatorierna och överhuvudtaget om bättre vägledning vid val av handarbeten på sanatorierna.

Av utrymmesskäl måste vi låta denna fråga överstå till nästa nummer då vi emellertid skola återkomma till en del synpunkter på denna sak.

Vi visa härövan en bild från utställningen.

BYRÅCHEFEN
ALI BERGGREN

samhetsberättelsen. Även i dessa avseenden finnas viktiga uppgifter för lokalföreningarna.

Beträffande tidningsfrågan är det av stor vikt, att Förbundets huvudorgan, Status, får större spridning. Denna tidskrift är icke blott Förbundets enda inkomstkälla, den är också vårt viktigaste instrument ifråga om propagandan. Även de tidningar och tidskrifter, som utgivas av till Förbundet anslutna patient- och konvalescentföreningar böra i större utsträckning än hittills ge plats för artiklar om Förbundets verksamhet och i sociala och socialmedicinska frågor. Förbundsstyrelsen har beslutat, att Förbundets månadstidningar, "Status" och "Den Lungsjukes Tidning" i Malmö skola gå in för samma provisionssatser ifråga om tidningsförsäljning.

DAHL
LÖT.

M. Norberg, Eskilstuna, som särskilt ägnat sig åt studiefrågan, framförde en del synpunkter på densamma och underströk vikten av att nya konvalescentföreningar bildades överallt i landet. Tal. meddelade, att en konvalescentförening inom kort kommer att bildas i Eskilstuna.

CHARLES
ANDERSSON
ÖREBRO.

R. Zetterlund och J. A. Hilmersson, Göteborg redogjorde för, hur arbetet i centralföreningen där bedrivs och meddelade, att Göteborgsföreningen, som torde vara landets äldsta konvalescentförening och har lång erfarenhet bakom sig, gärna stod till tjänst med upplysningar och råd för bildandet av nya konvalescentföreningar, vilka skulle ha stor betydelse icke minst för större spridning av Tidskriften Status.

FREDIN-
FLIS.

Förbundsmötet beslöt att till Förbundets avgående kassör, hr Hans Hotzen, som på grund av hälsoskäl av sagt sig återval, uttala ett varmt tack för det pliktrogna och osjälviska arbete han under en tvåårig verksamhet nedlagt till Förbundets fromma.

Även till den kommitté, som handhaft expositionen i samband med årsmötet framfördes förbundsmötets tacksamhet och erkänsla för det utmärkta sätt, på vilket utställningen ordnats.

Slutligen förklarade mötesordföranden, Ruben Eriksson, förhandlingarna avslutade med uttalande av den förhoppningen, att de förbundsmedlemmar, som fått förtroendet att vara Förbundets styrelse och funktionärer, måtte hålla Förbundets fana högt och oegennyttigt arbeta vidare för det mål, som De Lungsjukas Riksförbund gjort till sitt, samt att de ombud, som kommit tillsammans vid detta årsmöte i än högre grad måtte söka nå kontakt med varandra, utbyta erfarenheter, mottaga och giva varandra råd och rön!

NORBERG
ESKILSTUNA.

PERSSON
HÄSSLEHOLM

Kontakt mellan Riksförbundet — Socialvårdskommittén önskvärd

Fattigvårdskonsulenterna få del av Förbundets synpunkter. — Intressant föredrag av byråchefen Berggren.

Vid söndagens förhandlingar höll statens inspektör för fattigvård- och barnavård, byråchefen i Socialstyrelsen Ali Berggren, föredrag över ämnet: "Några allmänna synpunkter på sjukvård och socialvård".

Med utgångspunkt från befolkningsutvecklingen och dess krav på värnandet av vår folkkraft framhöll talaren vikten av effektiva profylaktiska åtgärder för förebyggande av sjukdom och verksamt ekonomiskt stöd för säkerställande av uppnådda sjuvårdsresultat.

Särskilt underströks det praktiskt ekonomiska värdet av alla sådana åtgärder som äro ägnade att tillvarata arbetskraft och

BRITA ERIKSSON
SOLLIDEN.

HILMERSSON
GÖTEBORG.

Tecknare: K:son.

självförsörjningsmöjligheter. Nationalföreningens utredningskommitté har framlagt flera förslag, vilka snarast böra omsättas i verkligheten. Socialvårdskommittén har också uppmärksamheten riktad på hithörande problem och det är att hoppas, att kommittén vid behandlingen av dessa frågor söker kontakt med representanter för De Lungsjukas Riksförbund. Emellertid är det viktigt — i avvaktan på socialministerns och socialvårdskommitténs ställningstagande till de lungsjukas arbetsberednings- och understödsfrågor — att samhällets understödsmyndigheter särskilt fattigvårdsstyrelserna i görligaste mån beakta de lungsjukas uppenbara behov av kostförstärkning och förbättrad bostadsstandard. Byråchefen Berggren förklarade, att statens inspektion alltför omfattade dessa understödsfrågor med positivt intresse.

Efter föredraget utspann sig en stunds diskussion, varvid ombuden från olika delar av landet framlade synpunkter på förhållandet mellan sjukvård och socialvård och påvisade det bristande skydd, samhället ger de från sanatorierna utskrivna lungsjuka. Förbundsmötet beslöt uppdraga åt sitt verkställande utskott att uppvakta socialminister Möller för att få en uppfattning om hur Nationalföreningens utredning i eftervårdsfrågan ligger till i socialdepartementet och vilka utsikter, som f. n. finnas för att densamma skall bli föremål för behandling.

*

Efter sitt föredrag meddelade byråchefen Berggren, att landets fattigvårds konsulenter just voro samlade till konferens i Stockholm och lovade, att han skulle delgiva dessa de synpunkter ang. fattigvården och de lungsjuka, som framkommo vid diskussionen efter föredraget.

De synpunkter vilka således senare blevo föremål för konsulentmötets behandling koncentrerades i följande punkter:

1. I vårt land finnes f. n. ingen statistik över sådana lungsjuka, som åtnjuta folk- eller invaliditetspension eller fattigvårdsunderstöd. De Lungsjukas Riksförbund anser, att det vore önskvärt, att Social- eller Pensionsstyrelsen upplade en dylik statistik, vilken skulle vara av oskattbart värde, då det gäller att taga ställning till de lungsjukas understödsfråga och eftervårdsfrågans lösning överhuvudtaget.
2. I juli 1939 utsände dåvarande fattigvårdsinspektören till landets fattigvårdsstyrelser ett cirkulär, vari framhölls, att fattigvårdsstyrelserna vid sin understödsverksamhet i högre grad än dittills överallt skett borde taga hänsyn till de faktorer av psykologisk och medicinsk art, som motivera en i viss mån särpräglad behandling av de tuberkulossjukas understödsproblem. Förbundet hemställer, att vederbörande fattigvårds konsulenter hos resp. fattigvårdsstyrelser ordförande förhör sig om, huruvida och i vilken grad detta cirkulär beaktats och om det samma medfört något resultat.
3. Vid handläggning av de lungsjukas understödsfrågor bör vederbörande fattigvårdsstyrel-

ser ej låta den synpunkten vara avgörande för understödsbeloppets storlek, om vederbörande äger hemortsrätt i kommunen eller ej.

4. Förhållandet mellan socialvård och sjukvård är otillfredsställande. Särskilt vad beträffar de lungsjuka har det visat sig, att fattigvårdsstyrelserna icke i tillräcklig grad tagit hänsyn till läkarnas ordinationer i avseende på den lungsjukes behov av riklig och närande föda, hygienisk bostad o. s. v.

5. I de större städerna koncentreras ofta understödsutbetalningarna till de två sista dagarna i månaden, vilket medför omfattande fattigvårdsköer. Sådana verka dels tröttande på de lungsjuka understödsdagarna, dels i hög grad deprimerande.

Förbundet hemställer därför, att dessa missförhållanden på lämpligt sätt måtte undanröjas.

Tbc-avdelning vid Värnamo lasarett. I samband med inrättande av ett större vårdhem för kroniskt sjuka vid Värnamo lasarett har i dagarna en särskild avdelning för lungtuberkulösa patienter blivit färdig att tagas i bruk. Denna avdelning har tillkommit dels för att bereda tbc-patienter från södra delen av Jönköpings län en effektivare vård, dels på grund av det stigande antal operationer å tbc-patienter, som utföras på Värnamo lasarett till följd av överläkarens, dr. G. Vidfelt, kunnighet på detta område.

Den nya tbc-avdelningen inrymmer platser för upp till 36 patienter, trevliga dagrum och ligghallar.

Tuberkulosfond skall bära d:r Labatts namn. I värmlandstidningarna har nyligen varit infört ett uppprop, undertecknat av landshövding Ivar Vennerström, biskop Runestam m. fl., vari länets innevånare uppmanas skänka bidrag till en fond, som skall bära d:r Labatts namn och användas till att för all framtid bereda fri vård å barnpaviljongen vid centralsanatoriet i Arvika å tuberkulossjuka barn från länet.

I uppropet erinras om, att d:r Arvid Labatt den 30 juni i år avgår från sin tjänst som överläkare vid Värmlands läns centralsanatorium i Arvika. Det är en lång och sällsynt gagnande verksamhet, som därmed officiellt avslutas. Under snart 30 år har d:r Labatt varit den självskrivne ledaren i kampen mot tbc. i Värmland. Den värmländska dispensärsorganisationen kan betraktas som hans skapelse. I alldeles särskilt hög grad har arbetet för och ibland barnen legat honom varmt om hjärtat; därom vittna bl. a. centralsanatoriets barnpaviljong, de aderton sommarkolonierna och de två dispensärbarnhemmen, vilka tillkommit på hans initiativ.

Tuberkulosläkarföreningen har haft sammanträde på Serafimerlasarettet i Stockholm. Föredrag hölls av doktorerna A. Kristenson om Allergi och immunitet vid tuberkulos, G. Wihman Om en ny anrikningsmetod för tuberkelbaciller i sputum, av K. B. Jäderholm om Skärmbildfotograferingens utveckling samt av K. O. Axén om Några erfarenheter från skärmbildsfotografering av värnpliktiga.

från FÖRBUNDSARBETET

Fattigvårdsdirektör O.
Wangson, Stockholm.

FLIS UPPVAKTAR fattigvårdsdirektören I STOCKHOLM

Brådskande utredning om de
lungsjukas understödsfråga begä-
res och utlovas.

Ett efterföljansvärt exempel!

Representanter för Föreningen för lungsjuka i Stock-
holm (FLIS) uppvaktade den 19 maj fattigvårds-
direktör Wangson.

De hemställde, att Stockholms fattigvårdsstyrelse
skall företa en förutsättningslös och om möjligt bråd-
skande utredning beträffande de lungsjukas under-
stödsfråga. Även lungsjuka konvalescenter utan kon-
staterad hälsoförsämring böra erhålla minst 30 kr. per
månad till kostförbättring, framhöll man. Det hem-
ställdes att i avvaktan på utredningen samtliga lung-
sjuka i Stockholm, vilka för sin försörjning bero av
fattigvården, erhålla ett månatligt tillskott på under-
stödet med minst 30 kr. Härvid bör dock frånräknas
20 kr. för dem, som genom fattigvårdsstyrelsens beslut
fått detta belopp till kostförbättring.

Det nuvarande krisläget har icke minst för de lung-
sjuka i Stockholm medfört stora svårigheter, då det
gäller att tillgodose en för lungsjuka och konvalescen-
ter ur hälsosynpunkt nödvändig levnadsstandard. Sam-
hället måste inte bara ur socialmedicinsk utan även ur
ekonomisk synpunkt tillse, att ökad tuberkulosfrekvens
hindras. Detta kan ske endast på en väg — genom att
fattigvårdsstyrelsen tar tillräcklig hänsyn till de fak-
torer av psykologisk och medicinsk art, som under
nuvarande kristid motivera en särskild uppmärksam-
het och hänsyn då det gäller de lungsjukas understöds-
fråga.

Fattigvårdsdirektör Wangson tog intresserad del av,
vad deputationen hade att anföra och lovade medver-
ka till att en utredning i av föreningen önskad rikt-
ning kommer till stånd.

*

Detta Stockholmsföreningens initiativ bör uppmärk-
sammast av våra konvalescentföreningar runt hela lan-
det, vilka böra taga under övervägande huruvida icke
liknande uppvaktningar på resp. orter böra företagas.
Förbundet står gärna till tjänst med material för dy-
lika uppvaktningar.

I mån av utrymme kommer ett mera utförligt refe-
rat av Stockholmsföreningens skrivelse till fattigvårds-
direktören i Stockholm att införas i julinumret av
Status.

Lungsjuka kunna få 1/2 kg. fläsk extra per vecka.

Ännu ett resultat av Riksförbundets uppvaktning.

De Lungsjukas Riksförbunds uppvaktning hos folk-
hushållningsministern i nov. förra året, varvid
bl. a. begärdes vissa lättnader i ransoneringsbestäm-
melserna för matfett m. m. för lungsjuka har som be-
kant hittills blott medfört att mindre tilläggsransoner
av smör, grädde eller fläsk efter intyg av läkare kan
tilldelas vissa lungsjuka.

Nu har emellertid Livsmedelskommissionen beslu-
tat, att personer, som lida av t. ex. tuberkulos eller an-
dra kroniska sjukdomar där behov av rikligare nä-
ringstillförelse föreligger, kunna få en extra tilldelning
av fläsk med högst 500 gram i veckan. Behovet av ex-
tra tilldelning skall emellertid även härvidlag styrkas
hos kristidsnämnden med läkarintyg.

FÖRENINGSSANNONSER

F. L. I. S.

(Föreningen för Lungsjuka i Stockholm)

Expeditionen hålles öppen varje måndag
kl. 6—8 e. m.

Folkets Hus (Barnhusgatan 14, Rum K.,
1 tr. upp i gathuset.)

Bliv medlem!

“SAKO“

(föreningen sanatoriekonvalescenter i Stockholms
norra förorter.)

Bliv medlem i denna förening.

Ring 28 03 08

Medelpads Lungsjukas Konvalescentförening SUNDSVALL

(Folkets Hus, 1 tr. Expedition 3)

Expeditionen hålles öppen onsdag och lördag
kl. 12—2.

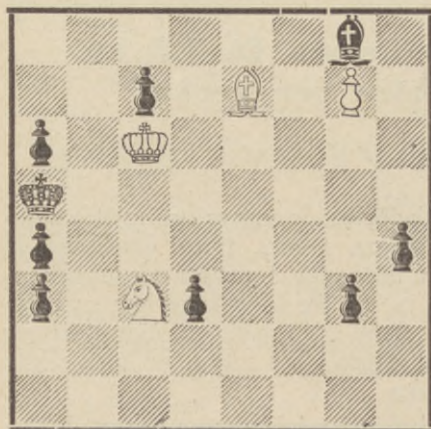
Bliv medlem!

Schackspalten

Red. av E. Lundin.

EN PRISUPPGIFT.

Vit drar — vem vinner?

Med ovanstående uppgift inbjudas vi till en lösningstävlan, där alla våra schackkunniga läsare böra deltaga och pröva sin skarpsinnighet. Uppgiften är dock inte alltför svår — det gäller att lista ut om vit vinner, förlorar eller får remi. Fem priser utdelas, första pris kr. 10:—, andra pris kr. 5:— samt tre bokpriser. Lösningarna sändas till Statust senast den 30 juni 1941.

LÖSNING på problem n:r 58: 1. Dd5!

Korrespondenschack och kombinationer.

Mången tror säkerligen, att schackpartier — spelade per korrespondens — nödvändigtvis måste bli torra positionsuppställningar, och att vackra och överraskande kombinationer skulle vara utslutna enbart därigenom att spelarna ha så god tid till sitt förfogande, att varje kombination upptäckes och kväves i sin linda. Att korrespondenspartier i allmänhet äro välspelade och relativt fria från större feldrag är riktigt; att de skulle vara kemiskt fria från kombinationer är däremot ett stort misstag. Den som haft nöjet att studera ett antal korrespondenspartier förväntar sig över det livliga och intressanta spel, som presteras. Följande parti är en god illustration härtill. Det är spelat i den nu pågående mästerskapsturneringen i korrespondenschack.

Kungsgambit.

Erik Arnlind, Bertil Sundberg,
Brunflo. Stockholm.

1. e2—e4	e7—e5
2. f2—f4	e5×f4
3. Sg1—f3	g7—g5

Ett av de äldsta försvararna i Kungsgambit men inte helt tillförlitligt. Relativt bäst är 3. — d7—d5. 4. e×d5, Sf6.

4. h2—h4.

Underlåter vit detta drag får han dock lätt det sämre spelet.

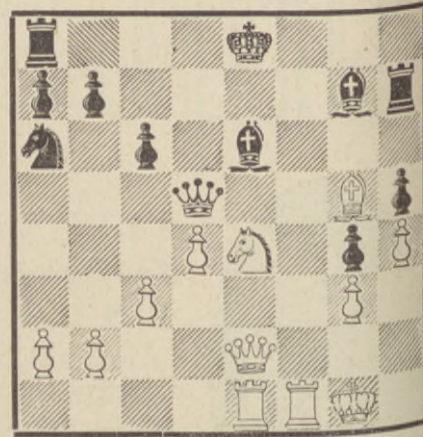
4. — —	g5—g4
5. Sf3—e5	Sg8—f6
6. d2—d4	d7—d6
7. Se5—d3	Sf6×e4
8. Lc1×f4	Dd8—e7
9. Dd1—e2	Lf8—g7
10. c2—c3	h7—h5
11. g2—g3	d6—d5
12. Lf1—g2	f7—f5
13. Sb1—d2	Lc8—e6
14. Sb3—c5	

Hittills ha båda parter strängt följt en teoretiskt utstakad väg; nu återstår "att tänka själva". Läroböckerna ange, att vit nu är i klar fördel, då svart måste slå på c5. Svart tror sig emellertid med sitt nästa drag ha funnit en möjlighet att göra sin ställning livsduglig, men han blir snart brutalt tagen ur den villfarelsen.

14. — —	c7—c6
15. Lg2×e4	d5×e4
16. Lf4—g5	De7—d6
17. Sd2×e4!	f5×e4

18. Sc5×e4	Dd6—d5
19. 0—0!	Sb8—a6
20. Ta1—e1	Th8—h7

För den offrade pjäsen har vit fått ett oemotståndligt angrepp. På 20. —, Kd7 hade följt 21. Lf6! Efter textdraget avslutar vit partiet elegant och tvingande.

Ställning efter 20. —, Th8—h7.

21. Tf1—f5!

Detta vackra drag har väl svart förmodligen förbisett. På 21. —, L×f5 följer nu ej Sf6† utan Sd6† med matt i två drag. 21. —, Dd7 kan besvaras med

22. Dc4!

21. — —	Dd5×f5
22. Se4—d6†	Ke8—f8
23. Sd6×f5	Le6×f5
24. Te1—f1	Sa6—c7
25. De2—c4!	Sc7—d5
26. Tf1×f5†	Kf8—g8
27. Tf5×d5!	c6×d5
28. Dc4×d5†	Kg8—h8
29. Dd5—e6!	Uppgivet.

Den vita d-bonden marscherar oberhindrad i dam.

Om Status' amatörfototävlan

erinras. Tävlingsstiden utgår som bekant den 15 juni. Beträffande tävlingsregler m. m. hänvisas till aprilnumret. 50 kr. i pris utdelas som bekant.

Försumma ej att sända in de trevliga sanatoriefoton, ni tilläventyrs har. Den som så önskar får gärna deltaga under signatur.

Riksförbundets verksamhet under

år 1940

Trots kristidens hämmande inverkan intensivt arbete och nya initiativ.

Eftervårdsfrågan väntar på sin lösning!

Verksamhetsberättelse för De Lungsjukas Riksförbund för år 1940 föreligger nu och godkändes vid förbundets årsmöte den 10—11 maj.

I berättelsen framhålles bl. a. att den under året skärpta kristiden givetvis satt sin prägel på förbundsarbetet. Särskilt gäller detta arbetet för tryggande av Förbundets ekonomi. Trots detta har arbetet för Förbundets utveckling och konsolidering fortgått med oförminskad intensitet. Inte minst ha lokalavdelningarna visat ett alltmera stegrat intresse, nya patientföreningar ha anslutit sig och nya konvalescentföreningar ha bildats under Förbundets egid. Det för de lungsjuka allt mera bekymmersamma läge, som uppstått genom fördyrade levnadskostnader utan motsvarande kompensation i ökade understöd och invaliditetspensioner har säkerligen väckt allt flera till insikt om nödvändigheten av gemensamt arbete för egna intressen icke blott i gemensamma lokalorganisationer utan även dessa organisationers sammanslutning i ett hela landet omfattande riksförbund.

Beträffande Förbundets arbete utåt märkes främst dess yttrande till regeringen över Nationalföreningens mot tuberkulos utredning om eftervårdsfrågan, vari de lungsjukas synpunkter på detta problem allsidigt belysts. Denna Förbundets insats i det allmännas tjänst har möjliggjorts därigenom, att Socialdepartementet den 18 mars 1940 från De Lungsjukas Riksförbund infordrat yttrande över utredningen ifråga — varigenom Förbundet alltså officiellt erkänts av k. m:t.

Förbundets remissvar väckte stor uppmärksamhet i pressen, som livligt kommenterade detsamma. Tyvärr kommer Nationalföreningens förslag — på grund av det exceptionella läget och statsmakternas med hänsyn till detsamma återhållsamma socialpolitik — icke att bli föremål för proposition vid 1941 års riksdag.

Förbundet hade förutsett detta, och på grund härav inriktat sig på att i avvaktan på att de lungsjukas eftervårdsfråga blir slutgiltigt och på ett effektivt sätt löst verka för att provisoriska åtgärder till förbättrande av de lungsjukas levnadsförhållanden måtte vidtagas.

Ett oeftergivligt villkor för att de lungsjuka, vilka för sin försörjning äro beroende av fattigvården, skola komma i åtnjutande av en människovärdig och icke förödmjukande form av eftervård är ju, att fattigvården skiljes från sjukvården. Detta krav står ju också som en huvudpunkt på Förbundets program, men även ifråga om förverkligandet av denna programpunkt har man föga hopp om att få en rättelse till stånd f. n. Man torde kunna förutsätta, att förverkligandet av denna programpunkt kan ske först i samband med lösningen av eftervårdsfrågan i dess helhet. Med hänsyn härtill är det Förbundets uppgift att t. v. arbeta för, att de lungsjuka, som ha att anlita fattigvård och invaliditetspension beredas en människovärdig existens. Detta är ju — med hänsyn till det förhållandet, att man

har att räkna med ökad tuberkulosfrekvens under kristid — en fråga av allmänt intresse.

Som bekant uppvaktade Förbundet våren 1939 dåvarande statens fattigvårdsinspektör, byråchefen Wangson i Socialstyrelsen, med en framställning att de lungsjukas nödläge måtte beaktas och hänsyn tagas till den särställning, denna kategori fattiga sjuka obestriddligen intager inom socialvården. Denna uppvaktning hade bl. a. till följd, att fattigvårdsinspektören sommaren 1939 till samtliga fattigvårdsstyrelser i riket utsände ett cirkulär, vari framhölls, att fattigvårdsstyrelserna vid sin understödsverksamhet i högre grad än hittills överallt skett borde taga hänsyn till de faktorer av psykologisk och medicinsk art, som motivera en i viss mån särpräglad behandling av de tuberkulosjukas understödsproblem.

För att få en uppfattning om, i vilken grad detta cirkulär beaktats och efterföljts av landets fattigvårdsmyndigheter anordnade De Lungsjukas Riksförbund våren 1940 en hela landet omfattande utredning — varvid särskild vikt lades vid landskommunerna och de mindre städerna i landsorten. För detta ändamål utsändes c:a 2 000 frågeformulär, vari lungsjuka hade möjlighet att i olika avseenden deklarerat icke blott ev. understöds belopp, arbets- och anställningsförhållanden o. d. utan även i vad mån fattigvårdsinspektörens cirkulär för vederbörandes del medfört någon förbättring i form av höjning av understöd o. d. Omkr. 500 frågeformulär — vilka behandlades fullt konfidentiellt — återkommo i ifyllt skick — ett relativt gott resultat, om man tar i betraktande, att c:a 3 500 lungsjuka på det allmännas bekostnad vårdas å landets sanatorier. Dessa 500 utgjorde alltså 1/7 av samtliga medellösa sanatoriepatienter i landet vid denna tid. Det förtjänar dock påpekas, att en stor del barn även ingå i dessa 3 500 lungsjuka. Tyvärr voro flera av de insända formulärens av mindre värde, då uppgifter om understödens storlek o. d. i många fall saknades.

Av det material, som kunnat bearbetas framgår emellertid, att fattigvårdsstyrelserna ute i landet i allmänhet lämnat fattigvårdsinspektörens cirkulär obeaktat. Endast i ett fåtal kommuner har en mindre höjning av de lungsjukas understöd ägt rum — däribland i Stockholm m. fl. större städer. Av de uppgifter, som inflöto från de rena landskommunerna, framgick, att den lungsjuka som regel är hänvisad att ordna sin försörjning genom den blygsamma invaliditetspensionen, 25 å 30 kr. i månaden, vilken pension fr. o. m. 1941 ökats med högst en femma i månaden genom det nyligen av riksdagen beslutade dyrtidstillägget å folkpensionerna. I många fall åtnjuta landsbyggdens lungsjuka dessutom fri bostad i kommunen tillhöriga lägenheter, men det är lätt att förstå, att dessa bostäder i oändligt många fall äro av sådan art, att de minst av allt lämpa sig som bostäder åt lungsjuka, vilka ju äro beroende av ljusa, luftiga och hygieniska lägenheter. Många medellösa lungsjuka äro för "full försörjning" intagna å kommunens ålderdomshem,

ett förhållande, som icke nog kan klandras, dels emedan den kost, som där bjudes, givetvis är avpassad med hänsyn till åldringar och föga motsvarar de fordringar, som måste ställas på "riklig och närande föda" åt lungsjuka konvalescenter, dels därför, att vistelsen på ett sådant ålderdomshem måste verka deprimerande på den lungsjuke, icke minst på grund av närvaron av det klientel av mer eller mindre imbecilla eller lätt-skötta sinnessjuka, som fortfarande i stor utsträckning vårdas å landsbygdens ålderdomshem, särskilt då i smärre kommuner och i avlägsna landsändar.

Den lungsjuke, som inte genom en alltför förstörande tuberkulos förfallit till apati, önskar f. ö. minst av allt tillbringa sin dag med dagdriveri eller i bästa fall en och annan handräckning, såsom vedhuggning för ålderdomshemmets räkning e. d. — han önskar ingenting hellre än att i den mån hans krafter medgiva få ett arbete, som kan giva livet mening och innehåll. Denna mentalitet framgår även med all önskvärd tydlighet av den kolumn å utredningsblanketterna, som rubricerats: "Särskilda önskemål". Önskemålet om yrkesutbildning av lungsjuka konvalescenter förekommer nämligen på vart och vartannat formulär. Särskilt gäller detta de uppgifter, som influtit från Norrland — och dessa äro i majoritet. Detta är också lättförståeligt, då Norrlands lungsjuka till övervägande del rekryteras ur skogs-, flottnings- och sågverksarbetarklassen, och dessa kunna ju näppeligen efter sanatorievistelsen återvända till sitt ursprungliga yrke. För denna kategori arbetare — liksom för alla, som sysselsätts med tungt kroppsarbete — är frågan om utbildning till ett lättare yrke särskilt brännande.

Ett annat önskemål, som framförts i samband med denna utredning, och som är värt beaktande, är, att klagomål över fattigvårdsstyrelsens beslut bör bli föremål för snabbare expedition från länsstyrelsens sida. En lungsjuk konvalescent, som överklagat fattigvårdsstyrelsens beslut att förvägra honom understöd och som i stället hänvisats till ålderdomshemmet, fick vänta på länsstyrelsens utslag i över sex månader.

Höjda livsmedelspriser liksom ransoneringen av livsmedel, särskilt — å matfett — har givetvis i hög grad ökat de svårigheter, de lungsjuka ha att kämpa emot. För att om möjligt få till stånd lättnader i dessa avseenden, särskilt för konvalescenter och icke arbetsföra lungsjuka, uppvaltade Förbundet på förslag av Föreningen för lungsjuka i Stockholm, den 14 nov. folkhushållningsministern i dennes ämbetsrum med en skrivelse, vari hemställdes om ökad ranson till lungsjuka av nu och ev. sedermera ransonerade livsmedel, särskilt smör, fläsk och ost. Vidare anhölls, att kostnaderna för medellösa och arbetsoförmögna lungsjukas uppehälle nedbringas genom att de för de viktigaste livsförnödenheterna tilldelas rabattkort.

Folkhushållningsminister Eriksson tog med intresse del av, vad deputationen hade att anföra och utlovade en utredning i saken, varvid bl. a. Medicinalstyrelsens synpunkter på densamma skulle inhämtas.

Ärendet remiterades sedermera till Livsmedelskommissionen, som först efter ett par månader och i samråd med Medicinalstyrelsen utfärdade vissa direktiv ang. extra tilldelning av ransonerade matvaror till vissa sjuka, bl. a. lungsjuka. Sådan tilldelning kan enligt Livsmedelskommissionens cirkulär ifrågakomma endast sedan läkare utfärdat intyg om behovet härav.

Bland nya frågor, som under året upptagits av Förbundet, märkes studieverksamheten vid sanatorierna. Förbundet anser nämligen, att sådant studiearbete — såsom befordrande för yrkesutbildningen ett led i arbetet för de lungsjukas eftervård — faller inom ramen för Förbundets verksamhet.

Verkställande utskottet fick av förbundsstyrelsen den 26 okt. i uppdrag dels att hemställa hos korrespondensinstitutet om nedsatt avgift för studerande lungsjuka och i första hand sanatoriepatienter och konvalescenter, dels att intressera Nationalföreningen mot tuberkulos att genom bidrag stimulera studieverksamheten, dels att uppmana lokalavdelningarna att de begära de kommunala myndigheternas stöd för studerande.

Förbundets funktionärer ha i ärendet uppvaltakt rektor R. Lund vid Kooperativa Förbundets Brevskola samt d:r G. Neander i Nationalföreningen mot tuberkulos. Säväl rektor Lund som d:r Neander visade sig vara synnerligen intresserade av saken och lovade undersöka, i vad mån man kunde tillmötesgå Förbundets önskemål betr. studieverksamheten.

Till patient- och konvalescentföreningarna har utsänts ett cirkulär med uppmaning att bilda studiecirklar, vilket cirkulär även innehöll råd och anvisningar för detta ändamål.

Under året har Förbundsexpeditionen handlagt ett stort antal rådfrågningar, som inkommit från lungsjuka i hela landet rörande bl. a. understöds- och pensionsfrågor. Dessutom ha Förbundets funktionärer medverkat med föredrag och diskussionsinledningar vid lokalföreningarnas möten.

Förbundets medlemsantal var i december 1940 59 föreningar mot 56 i dec. 1939. Genom nedläggandet av bygdesanatorierna i Lulvika, Folkarbo och Leksand har medlemsantalet minskats med tre, varför alltså sex nya föreningar under året tillförts Förbundet, nämligen Medelpads Lungsjukas Konvalescentförening, Föreningen för lungsjuka i Stockholm (FLIS), Sako, förening för sanatoriekonvalescenter i Stockholms norra förorter, Konvalescentföreningen i Hälsingborg, Solbackens Patienters Självhjälpsförening, Kullsveden, och Säfte Bygdesanatoriums Patientförening.

Göteborgs läns förening mot tuberkulos har haft årsmöte. Av styrelsens berättelse framgick att föreningens barnhem vid Mohed varit i verksamhet under hela året för vård av friska barn från tuberkulösa hem. Antalet barn som vårdats har varit 52 (30 gossar och 22 flickor) i åldern 2—12 år.

ALLM OLYCKSF o. ANSVARSFÖRSÄKR A.-B. I ZÜRICH (Schweiz)
EUROPAS STÖRSTA ANSVARSFÖRSÄKRINGSBOLAG

meddelar på förmånliga villkor
ANSVAR- AUTOMOBIL- TRAFIK-
OLYCKSFALLS- & INBROTTS-
FÖRSÄKRING

Infordra offert från

"ZÜRICH"s FILIALDIREKTION
Tel. 23 29 20 Birger Jarlgatan 8, Stockholm

Massundersökningar

MED SKÄRM- BILDSAPPARAT

Av överläkare
ERIK TÖRNELL

Skärmbildsfotograferingen, som utarbetats av Abreu, Janker och Hofelder, tillgår på så sätt att genomlysningens bild av lungorna fotograferas med en ljusstark småbildskamera. Då metoden är avsedd för massundersökningar ha de tekniska detaljerna utformats så att en stor mängd fotograferingar skall kunna utföras i snabb följd, man räknar med omkr. 300 eller mer i timmen. Som exempel kan omnämnas att under 1939 större delen av Mecklenburgs befolkning, sammanlagt omkr. 640 000 personer, blevo röntgenundersökta medelst denna metod. Sex med skärmbildsapparater utrustade specialbyggda röntgenbussar stodo till förfogande. Åtta läkare voro sysselsatta i fyra månader att granska det jättelika materialet, omfattande bl. a. 758 kavernfall (= 0,12 %) och 8 028 fall med misstänkt tuberkulos (= 1,25 %), av vilka endast en del tidigare voro kända för dispensärerna.

Då det är av intresse att metoden utprovas även i Sverige har en apparat välvilligt ställts till mitt förfogande av A.-B. Elema. Själva skärmbildsapparaten består av en Zeiss Ikonkamera med objektiv 1:1,5 och en Tenax-kassett för bildstorlek 24×24 mm, vilken medelst en pyramidformig blylåda är fixerad på lämpligt avstånd från genomlysningsskärmen. Apparaten är ljusstät och skyddad för sekundärstrålning, varför en särskild slutare på kameran är obehövlig. När apparaten icke användes är den med tillhjälp av motvikter upphissad under taket. På några minuter kan den kopplas till stativet. Avståndet mellan rör och skärm är 80 cm, och inställningen av olika långa patienter underlättas i hög grad genom att apparaten är centrerad i förhållande till röret. Det finns även specialbyggda stativ, vilka givetvis äro dyrare. Registreringen tillgår så att datum och patientens namn skrives på ett kort, vilket medelst en hävstång införes nedtill i apparaten. Vid exponeringen belyses kortet ett ögonblick och fotograferas på så sätt på bilden. När hävstången drages ned för att sätta in nästa kort, framdrages automatiskt nästa film. Dubbelexponering är utesluten. På en filmrulle ryms 45—50 bilder. Då en rulle (Agfa, Isopan,

ISS) kostar 2:35 blir det en kostnad av 5 öre per person. Dessutom tillkommer 2 öre för framkallning och registerkort, alltså inalles 7 öre. Exponering har skett med 300 MA på 0,15 sek. samt en spänning varierande mellan 70—85 KVs (med sekundärbländare) alltefter patientens grovlek. Metolhydrokinonframkallning med tillsats av bromkalium har givit mycket kontrastrika bilder, som sedan granskats med tillhjälp av en projektionsapparat.

Hittills ha omkring 1 900 personer fotograferats, dels värnpliktiga, dels fabriksarbetare och dels tidiga tuberkulosfall bland ineliggande och polikliniska patienter. Meningen har varit att få en uppfattning av metodens värde vid massundersökningar jämfört med genomlysning, samt att undersöka om de på en vanlig röntgenfilm synliga minsta förtätningarna även framtråda på skärmbilden.

Jämförd med genomlysning har skärmbildsfotograferingen vid massundersökningar den fördelen att man är mindre beroende av närvaron av en tränad undersökare, emedan tekniken är så enkel att apparaten, när den väl är inkörd, kan skötas av underordnad personal, varefter filmrullen kan insändas för framkallning och granskning av expert. Metodiken är bekväm och billig i drift samt tröttar undersökaren mindre än en genomlysning av ett motsvarande antal personer. Det är även en fördel att filmen kan arkiveras och granskas flera gånger, medan genomlysningen är en flyktig minnesbild, stödd av anteckningar.

I vissa fall är skärmbildsfotograferingen överlägsen genomlysningen, nämligen när det gäller att gallra ut en del tidiga tuberkulosformer, Malmros-Hedvalls initialhärddar, småfläckiga eller mer strimformiga härddar, belägna inom eller under spetsområdet, vilka ofta icke alls eller med svårighet kunna urskiljas vid genomlysningen.

Å andra sidan kan man vid skärmbildsfotograferingen lika litet som vid den vanliga röntgenfotograferingen undvara genomlysningen. De båda metoderna komplettera varandra, för bedömningen av kalkhärddar i

hilus, diafragmas rörlighet, infiltrat lokaliserade långt ut i periferien eller intill mediastinum är genomlysningen i olika riktningar ofta utslagsgivande. Idealet vid massundersökningar är därför att använda de två metoderna jämsides, vilket emellertid icke alltid är möjligt på grund av lokala förhållanden.

I detta sammanhang vill jag framhålla betydelsen av att genomlysningen kan ordnas på ett bekvämt sätt, så att undersökare icke blir trött, då ju uppmärksamheten slappas. De stora tunga stativen äro icke så lämpliga av många anledningar. På Västeråsen har ett gammalt trästativ ombyggt av maskinisten så att det är mycket lättmanövrerat. Genomlysningen sker i stående ställning, och man kommer alldeles intill skärmen, som bör vara av ljusstarkaste slag och försedd med Lysholms sekundärbländare. Av stor vikt är vidare att man förfogar över en halvårsapparat utan ventiler. Det visar sig nämligen att dessa enklare apparater av oförklarlig anledning ger en betydligt kontrastrikare genomlysning än de för fotografering brukliga 4- och 6-ventilsapparaterna. Undersökningsfyndet kan under pågående genomlysning med tillhjälp av en radiotelefonanläggning dikteras till ett närgränsande skrivrum i vilket sköterskan eller skrivbiträdet i fullt ljus kan föra anteckningar och dessutom är säkert strålskyddad.

Vid gruppundersökningarna på Västeråsen har varje kvällsgrupp uppdelats på två avdelningar. Den ene läkaren har genomlyst i ett rum, och den andre har skärmbildsfotograferat i ett annat, sedan bytas avdelningarna, och följande dag har jämförelse ägt rum. Utan svårighet ha på så sätt 50 personer undersökts på omkring 1—1 1/2 timme, vilket emellertid förutsätter en på förhand uppjord organisation för arbetet. Om misstänkta eller säkra förändringar påträffas, tager det å andra sidan desto längre tid att göra en grundlig undersökning och utredning och att sätta patienten in i den för honom mycket oförklarliga situationen. Ett friskt utseende, fullständig symtomfrihet och normal sänkingsreaktion utesluter nämligen icke en pågående tuberkulos, vilket man ofta får belägg för under en massundersökning. Göres däremot magsköljnings- och marsvinsprov på dessa tidiga fall erhålles i regel positivt resultat. Under gynnsamma omständigheter kan även mycket små förändringar (smärre grupper av initialhärddar) upptäckas enbart med genomlysning, men man bör för den skull icke låta förleda sig att tro att denna gallringsmetod är fullt tillförlitlig. Varje röntgenundersökare har gjort den iakttagelsen att en del tuberkulösa förändringar icke framträda på genomlysningsskärmen, även om man vet att de skola finnas. Vid nu pågående massundersökningar ha hittills sex sannolikt pågående tuberkulosfall, som icke avslöjades under genomlysningen, blivit diagnostiserade medelst skärmbildsfotograferingen.

Man kan ju knappast vänta att en film av storleken 24×24 mm, som sedan förstoras upp, skall ifråga om skärpa och detaljrikedom ge en fullvärdig ersättning för en röntgenfilm av vanlig storlek, och så är icke heller fallet. Det kan därför icke vara frågan om att ersätta den vanliga röntgenfotograferingen med småbilder. Skärmbildsfotograferingen är endast avsedd som gallringsmetod. Om misstänkta eller säkra förändringar

upptäckas, måste en vanlig röntgenundersökning göras för kvalitetsdiagnos. Man måste emellertid övertyga sig om att gallringsnätet icke har för stora maskor, vilket kan ske genom att jämföra bilder från tidiga tuberkulosfall (framförallt sådana förtätningar, vilka icke eller med svårighet framträda på genomlysningsskärmen). Vid sådan jämförelse av omkr. 100 bilder har det visat sig att det i praktiskt taget alla fall på skärmbilden framträtt förändringar, som varit av sådan beskaffenhet att de bort föranleda till närmare undersökning av personen ifråga. (En del av dessa bilder ha demonstrerats på Svenska Sanatorieläkarföreningens sammanträde den 6 okt.) Överensstämmelsen har i det stora hela varit förvånansvärt god. Men man får dock räkna med att enstaka fall med mycket små eller svåråtkomliga förändringar kunna undgå undersökaren, i synnerhet om ett stort antal bilder granskas i följd.

En nackdel är att projektionen av en del perifera förtätningar icke blir lika fördelaktig på skärmbilden som vid den vanliga röntgenfotograferingen beroende på att avståndet mellan rörfokus och skärm har förkortats till ungefär hälften av det brukliga. Om bilderna äro väl genomexponerade och i all synnerhet om undersökningen kombineras med genomlysning synes denna olägenhet icke vara av större betydelse.

Hittillsvarande erfarenheter uppmuntra till en fortsatt prövning och användning av skärmbildsfotograferingen som massundersökningsmetod. På grund av anskaffningskostnaderna är det knappast möjligt att förse landet med ett större antal apparater. Då de emellertid äro transportabla kunna ett mindre antal till en början stationeras på sådana orter, varest militärförläggningar eller anhopning av fabriker eller undervisningsanstalter göra massundersökningar särskilt önskvärda. Det finnes anledning att hoppas att denna fråga kan bringas närmare sin lösning genom samarbete mellan militära och kommunala myndigheter samt genom initiativ från Svenska Nationalföreningen mot tuberkulos, vilken redan gjort stora insatser för att befrämja igångsättandet av massundersökningar. Sådana undersökningar äro för närvarande särskilt aktuella med tanke på tuberkulosens kända benägenhet att i krigstider vinna ökad terräng, dels som en följd av försörjningssvårigheter och strapatser och dels på grund av ökade smittotillfällen vid omgruppering av stora delar av befolkningen.

(Sv. Läkartidningen.)

Dr. Labatt hedersledamot i Värmlands läns förening mot tuberkulos. Värmlands läns förening mot tuberkulos har vid årssammanträde till hedersledamöter valt dr. A. Labatt — vilken avgått från sin tjänst som överläkare vid centralsanatoriet i Arvika — samt bankdir. R. Tjerneld som ett tack för det långvariga och uppträffande arbete de nedlagt till föreningens fromma.

Nationalföreningen får donation. Förre vinhandlaren J. A. Pettersson, Stockholm, som avled den 16 mars, har i sitt testamente gjort stora donationer till institutioner och föreningar. Bl. a. får Sv. Nationalföreningen mot tuberkulos 30,000 kr.

Något om röntgenstrålar

Den som första gången skall undergå en röntgenundersökning, vare sig det nu gäller en fotografering eller blott en s. k. genomlysning, kan nog knappast undgå att gripas av en känsla, märkvärdigt lik den man erfar, då man står inför något underligt, oförklarligt, skrämmande. Man vet, att "någonting" skall tränga rakt igenom en, och det är väl inte underligt, om även den mest kunnige och upplyste patient erfar något av primitiv skräck inför den kommande proceduren, låt vara att han ej vill visa det! Den invecklade apparaturen gör sitt till, och är man sedan en gubbe eller gumma långt bortifrån obygderna, där man ej haft tillfälle att få veta något om teknikens och vetenskapens framsteg, ja, då är det lättförklarligt, att man kan gripas av rena, rama paniken. Som det senare visar sig är det hela ju ej alls märkvärdigt — från patientens synpunkt sett! Man kanske förvånar sig litet över att det verkligen går så lättvindigt att få en bild av skelettet, lungorna eller vad det nu var som "röntgades", men man reflekterar ej närmare över saken. Och dock ligger bakom den skenbart enkla proceduren skeenden och processer av det mest komplicerade slag. I fortsättningen skall ges en kort orientering om röntgenstrålarnas uppkomst och egenskaper, något som kanske kan intressera Status' läsare, som ju rätt ofta själva få stifta intim bekantskap med dem.

Röntgenstrålarna, som också kallas X-strålar, ha fått sitt namn efter upptäckaren, den tyske professorn och nobelpristagaren Wilhelm Röntgen, död 1923. De äro av samma natur som såväl det vanliga solljuset som radiovågorna och utgöra alltså en elektromagnetisk vågrörelse. Vad som skiljer dem åt är våglängden. Detta begrepp känna vi till från radion, där vi röra oss med vågor av en längd från 10 upp till 2.000 meter. Vanligt ljus har en våglängd av mellan 3 och 9 hundra tusendels centimeter, och röntgenstrålarnas våglängd ligger mellan 7 milliondels och 5 hundramilliondels millimeter, fantastiskt små tal alltså. Att strålarna utgöras av en vågrörelse innebär, att de ej bestå av någon materiell substans som t. ex. en vattenstråle. Det vore alltså fel att jämföra deras passage genom kroppen med t. ex. en fin nåls genomträngande. Däremot utgör vanliga solstrålars passage genom glas en parallell. Om ljus träffar en ogenomskinlig kropp stoppas det; röntgenstrålarna passerar genom den oberoende av dess genomskinlighet. Däremot försvagas röntgenstrålarna mer eller mindre beroende på kroppens atomvikt och specifika vikt. Ju högre dessa äro, desto mera hindrade bli strålarna. Eftersom röntgenstrålarna äro av samma natur som det synliga ljuset, bör det ej förvåna, att de svärta en fotografisk plåt, som utsättes för dem. De ha också en annan egenskap, som utnyttjas vid den s. k. genomlysningen, då ju undersökaren iakttagert bilden av det undersökta organet på en skärm, nämligen fluorescensverkan. Denna innebär, att strålarna då de träffa t. ex. ett skikt av zinkblände komma detta att sända ut för ögat synligt ljus. Zinkblände är ej det enda ämne som påverkas, och om man alltså i strålarnas väg

anbringa en skärm bestruken med ett lämpligt ämne, kommer denna att lysa olika starkt på olika ställen, allt efter den intensitet strålarna besitta, sedan de passerat kroppens olika partier. Olika delar hindra i olika hög grad strålarna att tränga igenom beroende på tätheten, och man får alltså en bild av kroppens inre på skärmen. Skelettet absorberar, d. v. s. försvagar strålarna starkast, under det att fettlager och framför allt luftfyllda partier släppa fram dem mera obehindrat. I sakens natur ligger, att kroppsdelarna ej bli återgivna med rätta proportioner, eftersom strålarna, som vi strax skola se, utgå från en enda punkt, och alltså vissa organ ligga närmare och andra längre från ljuskällan. Jämför med den jättelika skuggan av ett finger framför ett stearinljus! Dessa förhållanden känner emellertid läkaren till och rättar sina slutsatser därefter.

Hur får man då röntgenstrålarna? De alstras i s. k. röntgenrör, en större släkting till de elektronrör, vi känna till från våra radioapparater, och de arbeta efter samma grundprincip som dessa. Alla ämnen äro ju enligt modern åskådning uppbyggda av atomer, som i sin tur bestå av kärna och ett eller flera "skal" av elektroner, som ständigt äro i rörelse. Upphettas nu ett ämne, blir elektronernas "dans" livligare, och vid tillräckligt hög temperatur ryckas de loss och lämna ytan. Detta förhållande har man begagnat sig av vid röntgenröret. I en lufttom glasballong är insmält en elektrod, den s. k. katoden, bestående av en tråd som upphettas med elektrisk ström. På något avstånd i glasballongen är en annan elektrod, anoden eller antikatoden, anbragt. På denna lägges en hög positiv elektrisk spänning — flera tiotusen volt — som erhålles genom upptransformering och likriktning medelst omformare och ventilrör av vanlig lik- eller växelström. Denna spänning åstadkommer, att de från katoden utslungade elektronerna med oerhörd hastighet dragas mot anoden, där deras rörelseenergi omsättes dels i värme, som gör att anoden måste kylas, dels i röntgenstrålning. Ytan, varifrån strålningen utgår, kallas brännfläck, och dess storlek får vanligen bli en kompromiss mellan de villkor, som dikteras av den tillåtna upphettningen och önskan om skarpast möjliga bilder — för att få sådana bör fläcken vara så liten som möjligt. På senare tid har introducerats ett rör med roterande anod, som har bättre kylning och alltså medger användandet av högre effekt och spänning. Det är nämligen spänningen som avgör, vilken våglängd röntgenstrålarna får, och ju kortare denna är, desto större bli strålarnas genomträngningsförmåga. Särskilt vid röntgenbehandling kan det vara önskvärt med kortvågiga, "hårda", strålar, och då är det nödvändigt att kunna använda motsvarande höga spänning.

Nu kanske någon undrar, varför det över huvud taget blir någon strålning, när elektronerna träffa anoden, och hur den uppstår. Ja, detta är ett mycket komplicerat problem. I korthet kan uppkomsten förklaras på följande sätt. Då elektronstrålen från katoden träffar anoden — vanligen bestående av platina eller wol-

Genomlysning. (Från Målilla sanatorium.)

fram — besitter den en så stor energi, att den förmår rubba den mycket stabila ordningen inom platina- eller wolframatomerna och få en eller flera elektroner att flytta från ett "skal" till ett annat inom samma atom. Den energi, som därigenom frigöres, utgör just röntgenstrålningen.

Använda på fel sätt eller med bristande försiktighet kunna röntgenstrålarna bli mycket farliga. Så fingo t. ex. många forskare i röntgenteknikens barndom obotliga skador därigenom, att de försummade att vidtaga erforderliga försiktighetsmått. Det ämne, som bäst hindrar röntgenstrålarnas utbredning är bly. Med bly inkapslas därför först och främst röntgenröret, och blott en liten öppning lämnas för strålarna, som f. ö. kunna avbländas, så att blott centrala strålar slippa ut. Vidare förses genomlysningsskärmen med en skiva av blyglas på den åt läkaren vettande sidan, så att blott det synliga fluorescensljuset kan tränga igenom; röntgenstrålarna stoppas. Även skyddsskärmen framför läkaren är blybeklädd. Naturligtvis får varken röntgenfotografering eller genomlysning taga för lång tid; dels skulle det vara skadligt, dels skulle i förra fallet liksom vid vanlig fotografering en lång exponeringstid förorsaka oskärpa vid tagning av rörliga organ. Beträffande plåten kan nämnas — och det bör framgå av det tidigare sagda — att efter framkallningen täta delar fram-

träda ljusa — de ha ju antingen ej alls släppt fram strålarna till plåten eller också starkt försvagat dem — under det att genomsläppligare partier bli svärtade — plåten har ju blivit starkare påverkad av dem. Det är dessa "skuggor" och "dagar" som för läkaren tala sitt tydliga språk om respektive organs tillstånd. Vissa organ, som normalt ej äro synliga, kunna genom s. k. kontrastfyllnad med t. ex. bariumsulfat, som ej genomsläpper röntgenstrålar, fås att kasta skugga och därigenom framträda. Denna metod tillämpas t. ex. vid mag- och tarmundersökningar.

Av det nu sagda bör framgå, att det är något mycket märkligt "det som sker i det som synes ske", när Du, ärade läsare, sitter på röntgenapparatus stol, sträcker på Dig med tummarna bakåt och håller andan. Och tro inte, att strålarna gå igenom Dig utan att ha någon om än ofarlig verkan! Under exponeringstiden utgör Du själv en kraftig strålningskälla, i det att varje atom i Ditt inre utsänder en s. k. sekundärstrålning, som delvis också kommer med på plåten. Det låter kanske en aning ruskigt, men det är väl knappast märkligare än det faktum, att Du ständigt går och utgör en källa för vanligt ljus, det ljus nämligen, som gör Dig synlig och ursprungligen kommer från den största av strålningskällor inom vår del av universum: solen.

Nils Hunnefelt.

Förvandlingskonstnär

◆ ◆ ◆

En fågel sjöng i kväll så underbart
om allt vi mött, som var till döden grymt,
att plötsligt blev dess törnekrönta art
ur skuggan tagen vid en skönhetskymt!

◆ ◆ ◆

Lunden höll andan. Vågen gick till ro.
Klockbojen slutade sitt ångeststön.
Renat från fasa ville hjärtat bo
i denna altsång, gåtfullt mörk och skön.

◆ ◆ ◆

Dödslängtan kvävdes. Frälst från kramp
och skri,
blev Ordet kött, där idel kaos var
— vid en förvandlingskonstnärs melodi,
moderligt strömmande, okuvligt klar!

Johannes Tjotter

Fritz Stenlund:

Midsommar

"Nu är det doft ifrån hägg och syré,
violerna små
kring tuvorna stå,
och var liten blommande blomma på ren
hon lyser i kvällssolens sken.

Och varje flicka går så säll
i sommarkväll
till dans där bort i vägen,
lite smått förlägen
men ändå så trägen.

Midsommarafton — svensk midsommarafton! Jag understryker med flit, att det är fråga om en svensk midsommarafton.

Det ligger någonting alldeles särskilt av stämning över den. Ännu har sommaren inte nått till sin fulla mognad, ännu har grönskan något av det spåda, gyllene över sig, ännu sjunga fåglarna för fyllda strupar, ännu lever minnet av snöintern och av de blåsiga, kalla vårdagarna kvar hos oss. Kölden och mörkret ligger så nära inpå oss, att vi ännu vid tanken på det gångna huka oss och söka skydd omedvetet.

Fåglarna sjunga ännu. Efter midsommar tystna de. I boen ha ungarna blivit så stora, att de kräva dubbel vaksamhet, dubbel energi, när det gäller anskaffandet av föda.

När den första hövålmen synes på ången, tystnar göken.

Vi vanliga, enkla människor finna det ganska egendomligt, att midsommaren betecknar mitten på en sommar, som ännu knappast hunnit börja.

*

Blåsippor, hästhovsört, vitsippor, gullvivor, guldpuddra, backviol och täppans jasmin tala om för oss, hur långt vi kommit in i sommaren. Vi ha kommit längre, än vad vi trott, och längre, än vad vi vilja. Vi vilja behålla den vackra försommaren kvar. Vi streta emot sommarens höstliga mognad. De svarta sammetsmjuka augustinätterna fylla oss med ro och harmoni. Men midsommarnatten, då solen aldrig går ned, ger oro i blodet, en het brännande oro, som vi dock inte vilja avstå ifrån!

Svensk midsommarafton — hur mycket ha vi inte att minnas, vi som ännu äro unga, vi som nu äro medelålders, vi som nu börja bli gamla och värkbrutna!

II

Det var midsommarafton. Ungflickorna på gården skulle som vanligt på helgdagsaftnarna sluta sitt arbete tidigare än annars. Det var gammal god sed. Men det betydde inte, att de fingo hoppa över göromålen. Korna skulle kvällsmjölkas, mjölken skulle omhändertas, ladugården skulle vara rensopad, och djuren skulle ha nattfodret. Så skulle det finnas vatten och ved inne i det stora bondköket. Men sedan voro flickorna lediga. De behövde alltså inte stanna inne och syssla med disk eller förberedelser för nästa dags arbete. Det skötte husbonden och moran själva. Det var ju midsommarafton!

Någon gång vid niotiden på kvällen, då solen hängde uppspetad på mastfuran på åsen, stego flickorna på sina cyklar och trampade iväg till majstången och dansbanan. De voro lediga tills i morgon. Och de skulle dansa!

Jag var ensam och den nyfikna, förväntansfulla längtan, som ungdomen har, låg ganska långt bakom mig. Men de oerhört rika stämmingsvärden, som en midsommarafton har, och som griper ungdomen, så att den blir huvudyr och förtrollad och flämtar och girigt famnar efter livet, allt detta lever ju kvar i mig.

Kvällen var så ljus, att jag inte ens med de tjockaste, svarta rullgardiner skulle kunna ha utestängt dagern.

Jag ville inte sova. Det var för underbart att leva, för att jag skulle kunna acceptera sömndvalan.

En timme efteråt satt jag på en sten på gott avstånd från dansbanan och lyssnade till det taktfasta trampet, till den gamla valsmelodin — en pigg visa, som jag så väl kände igen!

"Nu är det doft ifrån hägg och syré . . . . ."

Och jag mindes Frödings pulserande livsbejakande:

Det var ras, det var lek över stockar och stenar,
det var kutter och smek under lummiga grenar. —
"Vill du ha mej, så har du mej här!"

*

Solen sjönk bakom Söderåsen och fåglarna tystnade. Men efter några minuter steg den åter upp över Norråsen, och jublet steg på nytt ur fågelstruparna.

Det var dags för mig att tänka på hemfärden. Jag klev på min cykel och trampade hemåt. Ännu halvvägs hörde jag det

(Forts. sid. 20)

Josef Kjellgren:

ENGELSKA miniatyrer

III

Ett världshus utefter vägen som leder in till den lilla orten Cannock i grevskapet Staffordshire, är inte fattigare än det har ett vackert namn: Den porlande bäcken. Och det är tillika en krog som i all anspråkslöshet kanske har något att lära ut även till de allra största och mäktigaste bland Europas härskare och härförare av i dag.

Den porlande bäcken — det ordet har ännu ingenting förlorat av sin obehärdade renhet. Världshusnamnet kan ej hänsyfta på ölet som porlar ur tunnorna. Gästerna, vilka surmulna och tysta sitter flockade omkring borden, dricker sällan eller aldrig något öl. — När kolet i gruvorna tog slut sinade också de mustiga maldryckerna ut i alla kaggar och kannor på traktörstället *Den porlande bäcken*.

Men ändå kommer folk hitin på krogen för att hänga med armbågarna mot de slaskiga borden. Kanske de i sin tålmodighet söker efter någon slags gemenskap. Det är inte så gott att veta. Men säkert är att var och en som öppnar den skrikande dörren, hoppas att någon av de andra har ett par penny att satsa på det mekaniska fotbollspelet.

En Führer i Tyskland, en il Duce i Italien, en el caudillo i Spanien skulle ha mycket nytta av att komma hit in på krogen i skymningsstunden en förvärskväll. De skulle med säkerhet finna att här exemplifieras den grekiska filosofens ord om kravet för en ledare att hans undersåtar må vara fattiga i anden. De skulle också kunna konstatera att denna fattigdom är möjlig att uppnå utan våld och förtryck och romantiska blodsdrommar. Dessa briter är listigare än så. De ha efter århundraden lärt sig inse vapnens maktlöshet. I stället för våld skapade de fotbollspelet, hundkapplöpningen, olika slag av vadhållning, många sorts derby. Det är därför jag säger, kom hit i skymningen en förvärskväll, ni Europas härskare och härförare. Se på dessa arbetslösa och svältande kolgruvearbetare som sedan månader och år är utestängda från de igenslagna gruvorna. Se på den hänförda och nyväckta glansen i deras ögon, när de efter många timmars väntan får vara åskådare till den fotbollsmatch i miniatyr, som sättes i gång för ett par penny i den stora leksakslådan, som är det väsentligaste föremålet härinne i denna nakna och plundrade lokal.

Ni förstår och krigsmän som står i spetsen för oöverskådliga arméer under himmel av dånande bombplan, vår lärdom är att terror, våld och censur aldrig kan tämja någon revolutionär vilja. — Men för det minsta skådespel glömmar vi gärna hela världen och allt bråk och obehag, som finns utanför denna vår slutna krets inne på världshuset *Den porlande bäcken* i utkanten av den lilla orten Cannock i grevskapet Staffordshire.

*

Skiltvakten vid Buckingham i sin björnskinnsmössa och med bajonetten stickande upp ovanför axeln: — pojken som stod vid

knuten till det förfallna huset i grevskapet Lincolnshire och drack välling med ett stort spelande och spejande öga ovanför porslinsmuggens kant. De eleganta parasolldamerna vid badstranden visar sina solstekta låar; blixtnabbt bryter ryttarflocken fram ur skogsbrynet och sprider sig i en vid öppen solfjäder över det daggbegjutna fältet mellan kullarna. Femårsflickan som just kommer här på gatan med sitt smutsiga ansikte förvridet av gråt; — den likgiltiga polismannen därborta vid kroghörnan med gäspningen gömd som en svällande boll inne i munhålan; — nersjunken i klubbstolen sitter rentieren och förkalkas långsamt bakom Times; — mitt i allt det lugna och vardagliga är brittiska imperiet tusenmilavägen från hjärta till hjärta —.

Och varje människa måste besinningslöst och blint bita ifrån sig med sylvassa tänder liksom den till döds hetsade räven ute på det obarmhärtigt öppna fältet nu när skaran av jägare under hundskall, höga rop och smattrande hornstötter bryter fram som en lavin ur skogsbrynet.

*

Här i gathörnan uppträder gycklare av många olika slag: jonglörer, knivkastare, svärdsbrukare, jiu-jitsumän, dansörer och andra artister, som var och en drivit sin konst till fulländning. Se till exempel hur utbrytarkungen omsorgsfullt och vetenskapligt snöres in i tvångströjan. Och nu slår man omkull honom. Han ligger där raklång i smutsen. Ett levande paket, som med djävulsk noggrannhet kringurrats av smidiga stälkedjor. Utbrytarkungen trycker pannan ner mot de söliga gatstenarna och spänner varje muskel i sin kropp. Halsådrorna svullnar långsamt och därmed har han påbörjat sin fyra timmars kamp inför en andlöst intresserad åskådarehop.

— Här bjudes sannerligen allt upptänkligt i nöjesväg, ibland till och med kungakröning. Och hur vore det om denna gathörnas egen son, *Charlie Chaplin* själv, skulle komma promenerande i all sin stass och ståt: den hårda hatten, de påsiga byxorna, de uttrampade kängorna, spanskröret i hand. Vi känner honom alla. Vi vet vem han är. Han är liksom oss själva. Han är en eller tusen eller hundratusen. Vi alla män med en liten svart mustasch under näsan och lika löjligt allvarliga och hemligt osäkra på vår egen förmåga. Under biografföreställningarna, där *Den lille mannen* uppträder som sprattelgubbe, är det endast de färgade folken som sitter oförstående. Araberna och hinduerna rycker likgiltigt på axlarna, de är förvånade och kanske smått skamsna inför dessa ovärdiga krumsprång. — Men araberna vet väl mycket litet om de vita människornas inre nöd, den oerhörda plåga och det förtryck de har att kämpa emot. Och ej heller ser de *Charlie Chaplins* skygga leende. Det är ett leende som östra London skänker åt alla sina gycklare

och klovner. En ursäktande grimas för denna djupa förnedring: att en människa trillar runt här i gatuslasket — visande sina konster för andra människor.

*

Nu hugger vi kniven rakt genom hjärtat på offret, det måste ske blixtnabbt och hårt. Se: så här skär vi halspulsådern — några kannor rött blod rinner över dessa smutsiga händer. Det är den oskyldiga jungfruns rödaste hjärteblod som störtar ut i en för alltid coagulerad kaskad. Mannen här stirrar mot oss med uppspärrade ögon. Yxan har sjunkit djupt och begärligt in i hans huvud, eggen glimmar ovanför den krossade hjärnskålen som kammen på de gamla polska hjälmarna. Han fick slaget bakifrån, han fick det för decennier sedan och ännu stirrar han emot oss med vidöppna ögon. Vilket mord och vilken mördare som helst finns det här en oersättlig chans att få se. Vad behagas: *Jack the Ripper* eller *De galna kvinnorna från Böhmen*. Vi blir bjudna på allt: ett amerikanskt gangsteranfall eller de europeiska staternas förstar och krigsherrar i full uniform. Här förlänas vi alla något av storhet och evighet. Vad är mer att begära? Till och med den mördades minne hugfästes. Vi kunna ju se rakt in i offrets uppspärrade ögon — vi kunna ju ännu se Barcelonas bombade murar och gruppen av lekande barn från Addis Abbeba omedelbart före Badoglios ärorika intåg: den individuella döden och den kollektiva.

Så ska vi hugga kniven genom hjärtat. Så ska vi skära av halspulsådern på vårt offer. Just så här och inte annorlunda bör vi slunga våra bomber från flygmaskinen ner mot de öppna städernas civilbefolkning. Se denna bild av kärlek: Jungfruns rödaste hjärteblod rinner ut över smutsiga händer.

I Madame Tussauds vaxkabinett är det själva döden som blivit odödliggjord.

*

På Mile End Road stannar jag och tänder en ny cigarett. Och i samma ögonblick är jag omgiven av en liten hop skrikande och påträngande ungar. De är samlare av cigarettmärken.

Och när jag tänt cigaretten och skall kasta tändstickan, får jag i den lilla skvärens gräsplantering se en nerställd sten som gör mig både häpen och glad. Jag har kommit drivande utan mening genom de oändliga gatorna och när jag till slut stannat på måfå råkar det i denna öken av sten ske vid en historisk och betydelsefull plats.

Just här, omgiven av tiggande eastendungar, är det någon mening med att tänka på samlare av olika slag: — England samlar kolonier, den engelska himlen samlar kolkök och sot, East End samlar råttor och vägglöss, ungarna omkring mig samlar cigarettmärken. Varje vuxen engelsk undersåte samlar någonting. Man kan i det sammanhanget påminna om den gentleman här i staden som samlar bergstoppar. Han har dem allesammans i ett storartat galleri vid Hyde park — Die Jungfrau, Mont Blanc, Vesuvius, Matterhorn — han har själv klättrat upp på bergen och med hacka och korp brutit loss ett stycke från den översta toppen. — Eller man kan berättas om honom som ägnat sig åt samlandet av vatten. I sitt hem vid Park Lane har han i glascisterner vatten från alla världens hav och jordens större floder samt därtill regnvatten från Sahara, snövattnet från Borneos högsta berg och gruvvattnet från de djupaste schakt i världen, förutom de nästan oskattbara dropparna vatten som bildats av de isbitar han låtit frakta från nord- och sydpolen hit till glascisternerna vid Park Lane. — Eller man kan påminna om existensen av den gamla man som samlar

Midsommar

(Forts. fr. sid 18)

taktfasta trampet från dansbanan, några lösrykta takter ur en valsvisa och ett klingande, livshungrigt ungflicksskratt.

*

Jag måste ha sovit någon timma i mitt solheta, myggsjungandevindsrum. Jag vaknade vid, att det gnisslade i gårdspumpen. Det födde en längtan hos mig efter en dusch ur spannen, som man hämtade upp vattnet med.

Jag tog på mig morgonrocken och tofflorna och gick ut i solskenet. Solen hade inte vilat under hela natten. Och det hade heller inte lillpigan gjort. Det var hon, som stod nere vid gårdspumpen och som fick den att gnissla så där morgonsömnigt-grinigt. Hon hade klängt av sig klänning och strumpor och skor och stod nu vid brunnen i ett nödtorftigt skyddande lärtkläde och öste över sin heta kropp den ena avkylande vattenspannen efter den andra.

Hon var brunhyllt och rundlemmad och log mot mig med sitt allra förtroligaste och förtroendefullaste leende.

— Har du dansat hela natten? frågade jag.

— Javisst, sade hon och skrattade vid minnet.

— Och nu ska du ut och sköta djuren?

— Javisst, sade hon med ett tonfall, som visade, att hon inte riktigt förstod, vad jag menade.

— Att du orkar dansa en hel natt och ändå . . . . .

— Det är ju midsommar, sade hon.

Visst! det var ju midsommar! Det visste jag förresten själv! Och jag hade ju själv upplevt midsomrar som hennes — med dans, med blyga kyssar och omfamningar. Men ändå var det, som om jag hade kommit ifrån det på något vis. Vad det nu kan bero på — — — — —

eldsvådor. Så snart en större brand uppstår, skyndar han själv eller någon av hans agenter till platsen med en ljusstump och lånar eld från den stora brasan. Denna dyrbara låga överföres i en liten lampa, vilken i likhet med många hundra andra fylls med olja och aldrig tillåtes slockna ut. Där, i denna samlares brandfria kabinett för eldsvådor vid Mayfair, hålles ännu den brand levande som härjade i Towner i slutet av artonhundratalet, London Bridges brand och de otaliga bränder, som uppstod när tyska zeppelinare under världskriget släppte ner sina bomber över denna stad vid Themsen.

Och där jag står på Mile End road och tanklöst suger på min cigarett, steg en gång den störste samlaren i England upp och talade till sina landsmän. — Han var icke imperialist, därför samlade han ej kolonier; han var icke viskymagnat eller ölbaron och ej husägare i East End, därför samlade han ej råttor och vägglöss; han var icke girigbuk, därför samlade han ej världsliga ting; han var icke en engelsman som engelsmän i genomsnitt, därför samlade han ej ensamhet och tystnad. Han var icke heller samlare av bergstoppar, havsvatten, eldsvådor, gränsstationsstämplar och frimärken. — Den man som steg upp här på denna plats vid Mile End road och för första gången talade offentligt till sina landsmän, var den väldigaste samlare bland engelsmän. Han hette William Booth och var en samlare av människosjälar över hela världen.

ANNY MARWIG RUBIN:

Ett schangtilt fruntimmer

Johan Petter gick sedan flera dagar moloken omkring. Inte var det samma fart i honom när han hoppade i båten, och inte var han språksam heller som han eljest brukade vara.

— Han kanske bär på någonting, tänkte gubben Öhman, som såg honom komma upp från bryggan. Har du fått någonting i kassarna? ropade han till honom.

— Nä, dä har inte vatt mycket, svarade Johan Petter. Nä, dä ä ett som ä säkert. Annat va dä förr i världen. Då kunde man få sina tre hundra vikter ål. Var i herrans namn håller ålen till nu?

— Inte vet ja. Vi få väl försöka nu ve nästa nedan, sade gubben Öhman.

Men Johan Petter muttrade något om de gamla goda tiderna och började nacka sina nät.

Det var en varm dag, fast det var på sensommaren. Sakta rörde sig flundrenätet i den svaga ostvinden. Långt i fjärran blåste Stockholmsbåten.

I morgon var det ju han skulle hämta tidningarna för en hel vecka, tänkte Petter. Få si, om där ä nåt brev mä . . .

När han hade nackat sina nät gick han ned till skötbon och drog fram några fisktunnor. Det var nog bäst han gjorde dem i ordning före Stockholmsresan. Han lagade de trasiga. De får duga, tänkte han, och så målade han sitt namn på tunnorna. "Johan Petter Westerlund" smetade han dit med stora, otympliga bokstäver och på andra sidan "Lovisa Carlsson".

På broändan satt gubben Öhman, rökte pipa och såg på.

— Ja, den skulle du ha nappat på, denna Lovisa, fiskmånglerskan. Dä va ett städt fruntimmer, dä. Ä lite pengar på banken har hon också. Kärringen har ett par armar, dä såg ja, hon skulle nog ta in både skötar och båtar. Ä ryslät fin va hon när hon va härute, me bå boa och klocka. Den gången va du dum, Johan Petter.

Men Johan Petter mumlade bara något för sig själv och fortsatte att måla. Det är så, när människor gå ensamma, så börja de prata i skägget liksom för att känna att de inte glömt bort att tala.

Ett par måsar kretsade omkring honom, sen satte de sig på klipporna, tumlade om varann och kastade sig i vattnet. Änder knarrade och jagade varann. De satte sig i stora flockar på underfattensgrynnorna.

Johan Petter satte fisktrummorna på varann och ställde sig bredvid gubben Öhman.

— Se nu, sade han. Nog va jag dum den gången, dä medger ja. Men nu ska du få si. Dä va ett fruntimmer, som sökte plats på landet som hushållerska, å på den annonsen svarte ja. Vi ska si i morron, när ja hämtar posten.

— Akta dej bara, sade gubben Öhman. Folk från stan har så mycket konstigheter nu för tiden. De kan va ett falit fruntimmer, ett filmfruntimmer. Se, ja varnar dej bara, Johan Petter!

— Men dä kan ju va lite si å så att i alla år bo så gott som ensam på en kobbe å inte ha nått fruntimmer, som sir efter'n å hjälper'n mä hushåll å fiske. Si, en blir nog toki till slut av att ha dä på dä viset.

— Ja, sa gubben Öhman. Bara du inte drar hit nån såndär som Greta Garbo eller Mae West eller va dädär fruntimret heter, som du har klistrat opp på väggen. Jaha, dädär får nu vara din smak. Va försikti, dä råder ja ännu en gång.

Johan Petter gick in till sig, satte kaffepannan på spisen och lade en rejäl tuggbuss bakom de breda läpparna. Dä va ryslät, va dä såg ut därinne, dä såg han själv. Egentligen skulle han ha städat innan fruntimret kom. Men dä fick hon ta itu mä såamma hon kom, såntdär va fruntimmersgöra.

— Jaa, nog skulle hon få det bra, ruvade han för sig själv. Hon skulle få dendär ryslät rara ejderdunsbädden, som stod däroppe. Dä skulle nog duga för ett stadsfruntimmer å ligga i så mjuk dun. Ä den oppstoppade truten skulle han hänga under bjälkarna, så dä va nån prydnad. Ja, dä va han dä säker på, i morron fick han nog brev. Nog skulle hon svara. Dä kände han på sej . . . . .

Kaffekitteln började susa på spisen. Där gick han, Johan Petter fram och tillbaka och pysslade än med det ena, än med det andra. Nähä, nu hade han ruvat så länge på dähär med en hushållerska, nu skulle dä bli!

Han satte sina tunga sjöstövlar vid spisen, sen gick han och lade sig.

*

Johan Petter hade tagit upp sina nät, nu skulle han hänga dem, sen skulle han skriva upp en lista på allt som fattades i köket. Och sen skulle han ge sig iväg för att hämta posten. Egentligen skulle han huggit lite tyrved, men det hann han inte med. Nä, dä fick vara. Nä, han var alltför nyfiken på brevet.

Och varje gång han bara tänkte på brevet log han lite för sig själv.

Det var en vacker vårmorgon. Fast det var så tidigt, så sken solen riktigt varmt. Det var någon särskild lukt med jorden sådär på våren, det riktigt spirade överallt, det luktade hav och mull. Det blir vår, skrek det — det var rent förfärligt vad fåglarna larmades! Och i poppeln framför stugan skreko starrarna kring sina boplatser. Sådär skulle vädret vara, när hon kom — då skulle hon nog trivas!

Med lugna, säkra steg gick Johan Petter ner i båten. Han kunde inte ta motorbåten, det fanns ju ingen bensin, det var som i gamla tiden — han fick ro. Det var en ganska lång väg, men i spänningen inför posten tycktes det honom som om han kom mycket fortare fram.

Och han hade inte åkt förgäves. Det första han fick fatt i var just brevet. En främmande stil — ja, då va ju en riktigt snygg stil, tyckte han. Men han skulle inte öppna brevet. Någon kunde se honom. Man visste aldrig vad de hade i kikarn. Och så måste han ha tid också att läsa skriven stil. Nä, fort skulle han ro hem. Där skulle han sätta sig ensam inne i köket. Han skulle först ta sig en kopp kaffe och en kask till. Och så skulle han ta glasögonen på sig — då va ju dumt att han hade glömt dom, eljest kunde han ju i alla fall ha läst brevet mäsamma.

Det var sent på eftermiddagen, när han tog fram brevet. "Jag har haft flera hushållerskeplatser", skrev hon. Nå, då kanske då inte ä nåt bevänt mä 'na, tänkte Johan Petter. Kanske då ä en såndär flyttfågel? "Jag förstår mig inte på skötar och nät, men det skall jag nog snart lära mig", läste han vidare. Då ä i alla fall gry i 'na, tänkte han, och han nästan glömde bort, att det var det viktigaste av alltsammans. Och så hade hon skickat med ett litet kort. Han tittade länge på kortet. Det var alldeles tyst i köket. Jaa, hon såg inte oäven ut .... En sån grann hatt hon hade på sig. Ja, då va ju ett riktigt schangtilt fruntimmer. Johan Petter öppnade spisluckan och spottade in tuggbussen.

Helst hade han velat gå över till grannarna med brevet genast, men han visste nog, vad de skulle säga. Akta dej, Johan Petter, för stadsfruntimmer! skulle de bara säga. Som en myggsvärm dansade hans tankar upp och ned.

Han ville aldrig lägga sig den kvällen, han hade så mycket att bestyra. Det var den nya blåa kostymen han skulle ha på sig. Ja, då va då väl att han hade fått den i tid. Men den blåa mössan — han drog fram den blåa vegamössan, och han såg stora, gråa fläckar efter sin breda tumme på den. Nä, om han skulle sätta på sig sin vita sommarmössa? Han provade den ett tag. Nädå skulle grannarna skratta. Han spottade lite på fingret och försökte ta ut fläckarna. Sådär ja, Johan Petter, tänkte han, nu ä då slut mä ensamheten!

Han skulle möta henne i hörnet av Nygatan och Kornhamnstorg. Lite pengar fick han förstås ta mä sej, ta ut på banken. Han fick nog lov å bjuda på Bachi Vapen, för då va ju ett bättre fruntimmer .... Och ibland löpte hans tankar alldeles ur kursen för honom. Han gick ut ett tag. Aldrig hade ön tyckts honom så vacker som denna vårdag. Bertha Boman, då va ett snyggt namn också förresten. Då va ett schangtilt namn .....

— Då va fan va gubben har riggat opp sej, tänkte gubben Öhman, när han såg Johan Petter gå över klipporna. En ny kostym har han på sej, den har han då aldrig sett förr.

Och så for Johan Petter in till stan.

*

— Jaså, sa gubben Öhman. Har du kommit tillbaka från stan? Du hade ingen fisk mä dej, såg ja.

Men Johan Petter ville inte höra på. Han började tala om väderleksrapporten, så började han tala om fiskpriserna.

— Kom, Johan Petter, sa gubben Öhman. Ja ska bjuda dej på ett par kaffehalvor. Seså, ropade han. Sätt nu på kaffepetter. mor. Ja, å nu ska du berätta lite från stan, Johan Petter. Va då mycke folk på gatorna? Men då ä väl bättre nu, när då inte finns så mycke rysligheter mä bilar? Du hade rolit i stan, förstår jag? 'Na, å dendär hushållerskan, ja förstår du va å såg på na?

Men Johan Petter kråmade sig, han tyckte visst att det inte angick någon. Han snurrade sina stora tummar som ett par propellerblad liksom väntade han på lite mera vind.

Johan Petter berättade om gengasbilarna, som hade detta påhäng, och så hade han varit på bio och sett Greta Garbo.

— Å så ryslit dyrt allting ä, sade han. Tänk, en sup kostar nästan en krona .....

Öhman gick utom dörren och tittade lite på vädret.

— Vinden går nog om på nord igen. Vi får nog en massa snö och kyla igen. Du hade tur, Johan Petter, du som va in till stan i tocke där grannt väder. Men hushållerskan, du träffa 'na, förstår ja? Va va då för en sorts fruntimmer? Tala nu om för mej!

— Ja, hon va grann, hon, sa Johan Petter. Å rysligt fina kläder hade hon på sej. En märkvärdig hatt hade hon på sej mä en sorts plym, som alltid vippade opp å ner när hon sa nånting. Ja, nog va då ett bättre fruntimmer alltid. Å ja bjöd 'na. Å en väska ville hon ha, å då köpte ja åt 'na utav äkta läder. Å vi va på Cirkus .....

— Då har kostat mycke pengar då? sa gubben Öhman. Säg hur mycke gick då till?

Johan Petter satt och vred sig. Först tyckte han visst, att det inte angick någon, men så sa han:

— Femti kronor gick då till. Ja, å så ville hon ha en tia i förskott på lönen.

— Din tok, du menar väl inte att du ga 'na då?

— Ja ga 'na dä, sa Johan Petter.

— Men då kanske va ett märkvärdit fruntimmer, sa gubben Öhman.

Johan Petter drog fram kortet. Och både han och gubben Öhman granskade det länge.

— Då va ett schangtilt fruntimmer, sade Johan Petter.

Gubben Öhman ville fråga ännu mer, och nu började också gumman lägga sig i det.

— Nå, hon kommer väl snart då? undrade gubben Öhman. Sa hon nån tid?

— Se, man får nog vara lite försiktig, sa Johan Petter lite undvikande.

— Hon kanske inte va ledig mäsamma heller? frågade gubben Öhman.

— Nä, inte då heller, svarade Johan Petter.

Så brummade han någonting inne i skägget, som ingen förstod.

— Ja ska lägga ett par abborrnät innan då blir mörkt, sa han. Och så gick han ut.

*

Johan Petter gick rakt in i sjöbon. Han ville inte med desamma gå in i stugan. Det skulle vara så tyst där. Med sina tankar hade han varit ett långt stycke i förväg inne i framtidens, han hade haft förlig vind akterifrån. Men nu hängde storseglet liksom en sovsäck .....

Han hade väntat på henne vid båten. Han hade väntat både länge och väl. En gång tyckte han att han såg hatten med

(Forts sid. 24)

GIFT BORT SVÄRFAR

ESTER SJÖBLOM:

Elof Bergman funderade. Pannan lade sig i bekymrade veck. En ytlig iakttagare kunde visserligen tycka att Elof hade det lugn och fridfullt. Den mekaniska verkstad som han för sparade slantar hade köpt sig hade han lyckats upparbeta så att den bar sig rätt skapligt. En liten fyrarumsvilla med tillhörande tomt rådde han om ute i Bergby villastad. Och sedan ett halvår hade han också en förtjusande fru. Alltså var han en ganska lyckligt lottad person.

Men den som resonerade så tog inte Elofs svärfar med i beräkningen. Elof hade nämligen en svärfar också. Gamla herr Kvist. Han var en pensionerad statstjänsteman. Sedan han för några år sedan blev änklings ägnade han allt sitt intresse åt blommor och djur. Därför hade han också blivit eld och lågor när hans enda dotter gifte sig med en man som ägde en förstadsvilla.

Han kom upp med det i sitt eget tycke utomordentliga påhitt att han skulle flytta till "de kära barnen". Så att han fick litet sällskap i sin ensamhet. Samtidigt kunde han ju också sköta deras nyanlagda trädgård.

Alltså installerade han sig i ett rum i villan. Han togs emot med öppna armar av "de kära barnen". De var unga och lyckliga. Och de ville se andra glada och nöjda. Särskilt Vera var förtjust över arrangemanget. Hon hade alltid tyckt om sin far. Faktiskt hade hon känt litet samvetsqual över att lämna honom ensam i staden.

Det visade sig emellertid snart att det unga herrskapet hade begått en stor dumhet. Herr Kvist var visserligen vithårig och mild men otroligt envis. Han skulle ha allt efter sitt huvud. Om han tyckte att häckarna skulle klippas så skulle de klippas trots att Vera hellre ville ha dem fritt växande. Det kom till

uppträden. Vera var sin fars dotter och tänkte till varje pris driva sin vilja igenom. När ingenting annat hjälpte grät hon. Men det hjälpte inte det heller. Kvist hade sett sin dotter gråta förr. Det imponerade inte nämnvärt på honom. Men Erik kände sig obehagligt berörd av att "främmande människor" skulle komma och göra hans fru förtret.

Värst var emellertid gubbens olycksaliga mani att samla på allting. Han kom släpande på snäckor, svampar och insekter. Allt skulle hem till villan. Det kröp och flög i varenda vrå av huset. Sjönk man ner i en ottoman kunde det hända att man gallskrikande flög upp igen beroende på att man satt sig på en jättetistel. Och att en vårtbitare lekfullt bet och nafsade efter fingrarna vid matbordet hörde ingalunda till ovanligheterna.

En morgon när Vera skulle gå ner i källaren och hämta gräddor tyckte hon sig känna en egendomlig lukt. Hon stannade och drog in luften. Jo, sannerligen var det inte som hon trodde. Hennes far hade gjort i ordning en bänk fylld av kraftigt doftande hästgödsel. De hade dagen förut talat om champinjoner. Antagligen tänkte han väl nu sätta igång med storodling av den läckra svampen här i Veras matkällare.

Vera höll på att få ett hysteriskt utbrott. Hon grät och skrek så att Elof dödsförskräckt kom rusande ner i källaren. Också han greps av en häftig ilska mot den oresonliga svärfadern. Vad i all världen skulle man taga sig till med honom.

Herr Kvist själv tog saken lugnare. Han kunde inte förstå vad de bråkade om. Champinjoner måste odlas i källare. Visste de inte det? Han ville överraska dem. Men det begrep de naturligtvis inte. Otack var allt vad han fick för sitt besvär.

Vera stampade i golvet och skrek att hon inte ville ha sin fina matkällare förstörd av hans otrevliga påhitt.

Herr Kvist genmälte att champinjoner också var mat. Till på köpet både fin och dyr mat. Han var lugn till att börja med. Men Vera lyckades snart reta upp honom så att han darrade av ursinne. Han svor på att hans enda dotter krossade hans hjärta och drev honom i en förtidig grav.

— Ängra dig när det är för sent, hjärtlösa människa! skrek han dramatiskt och gick med överdrivet tunga steg upp för trappan mot sitt rum.

Allt detta funderade Elof på. Det var därför som pannan lade sig i djupa veck. Han ville bli av med svärfadern. Men han vågade inte be honom att flytta. Det skulle bara komma till nya uppträden där han skulle spela bovens roll. Men ändå skulle allt förbli vid det gamla. Det förstod han.

Elof hade anförtrott sig åt en av sina arbetskamrater. Denna hade på skämt sagt:

— Gift bort svärfadern så blir du av med honom.

I början hade Elof skrattat åt förslaget. Det var för komiskt. Svärfar gift! Men ju mer han tänkte på det ju förnuftigare fann han det. Kvist var inte mer än sextio år och såg yngre ut. Inte var han alldeles barskrapad på pengar heller. Han skulle gott kunna gifta sig och bilda ett nytt hem.

Elof började smida sina planer. Men han vågade inte säga något åt Vera. I själ och hjärta var hon innerligt fästad vid sin far. Hon skulle ha blivit förskräckt om hon anat vad Elof hade i sinnet.

Till att börja med satte han in en äktenskapsannons i tidningen. Och så var det bara att vänta.

Elof blev litet mer tolerant än vad han brukade vara. Det var som om varken Veras nervositet eller svärfars underliga påhitt existerat. Inte ens när Vera öste upp svärfars tulpanlökar ur soppgrytan kunde Elof uppmobilisera någon nämnvärd ilska. Allt skulle ju snart vara över.

Elof spejade varje morgon efter brevbäraren. Han hade uppgivit svärfaderns namn och adress. Så nu gällde det att passa på innan någon annan fick fatt i breven och ställde till något elände.

Vera betraktade sin man med häpnad. Han brukade minsann inte vara så pigg på att springa efter posten i hällregn och blåst. Hon blev förtjust över hans omtänksamhet om hennes fötter.

I sinom tid kom det ett svar som Elof gillade. När han bröt brevet föll det ut ett fotografi av en medelålders resolut dam. Hon hade håret lagt i sirliga lockar omkring huvudet och dubbla pärlrader omkring halsen.

Damen skrev att hon var fyratiofem år gammal, ägde en liten speceriaffär och en foxterrier. Men för övrigt var hon alldeles ensam. Och hon fann ensamheten tung.

Elof blev förtjust. Han svarade genast på brevet. I svärfaderns namn började han en korrespondens med specerihandlerskan Anna Karlsson. Han fick så ofta brev att det började se underligt ut. De andra familjemedlemmarna betraktade honom med misstänksamma blickar men han klarade sig alltid. Han fann ett stort nöje i detta. Det var ungefär som att gå på tunn is. Den minsta oförsiktighet kunde göra att han störtade i fördärvet.

Vera blev allt mörkare och nervösare. Till sist en morgon kom det oundvikliga grälet. Det hade länge hängt i luften men nu urladdade det sig med fruktansvärd kraft. Vera ville äntligen ha reda på vem det var som bakom hennes rygg brevväxlade så flitigt med hennes man. Hon grät och bad. Det hjälpte inte att Elof försäkrade att han förberedde en glad överraskning åt henne.

Men Elof gav inte med sig. Den här saken skulle han sköta själv. Han gjorde ju bara vad som var bäst för dem alla.

Han blev åtskilligt snopen när han kom hem på eftermiddagen och Vera var försvunnen. I en hörna satt Kvist och kurade och såg olycklig ut. Han visste ingenting annat än att Vera hade rest till staden. Innan hon gick hade hon skällt ut sin gamle fader. Sagt att han var skulden till alltsammans. Det var upprörande med sådana otacksamma barn.

Litet moloken gick Elof ut i köket och gjorde i ordning en enkel middag. De åt under tystnad. Var och en upptagen av sina tankar. Maten smakade inte.

Just som Elof bar ut tallrikarna ringde det på dörren. Elof skyndade sig att öppna dörren. Tänk om det var Vera!

Utanför stod en främmande dam som Elof aldrig sett. Hon presenterade sig som fröken Anna Karlsson. Hon kom och sökte en herr Kvist.

Elof greps av panik. Han måste till varje pris hindra damen från att gå in och ställa till med ännu en olycka. Aldrig hade han väl drömt om att hon skulle vara så tilltagsen att hon sökte upp sin tilltänkta brudgum.

Men det var lättare sagt än gjort att hindra Anna Karlsson. Hon hade kommit hit med den bestämda avsikten att lära känna den man som skrivit så trevliga brev till henne. Hon lät inte avspisa sig. Resolut sköt hon undan Elof och gick in i villan. Skräckslagen följde Elof efter.

Fröken Karlssons argusögon föll genast på Kvist som satt vid bordet och mediterade. Hon kände genast igen honom från ett

fotografi som Elof skickat henne. Glädjestrålände rusade hon fram och ropade kokett och tillgjort:

— Ja, nu är jag här.

— Jag ser det, svarade Kvist kallt och oförstående. Vad förskaffar mig den äran?

— Men vi skall ju gifta oss.

Nej, så tamme tusan, bröt Kvist ut. Är ni en förmyndarhuspatient eftersom ni bryter er in på det här sättet hos folk!

Det arbetade i ansiktet på Anna Karlsson. Allt hade hon tänkt sig, bara inte detta. Hon satte i att storgråta.

— Breven, snyftade hon.

— Jag känner inte till några brev. Och knalla er bara i väg innan jag hämtar polis, röt Kvist. Skall man inte få ha ro i sitt hem? Skall tokiga fruntimmer ha lov att tränga sig in och trakassera hederligt folk.

Han retirerade till trappan för att sätta sig i säkerhet i den övre våningen. Men "fästmon" följde efter. Hon var fast besluten att inte låta honom slippa undan. Gråtande klängde hon sig fast vid hans kavaj och besvor honom att inte behandla henne så illa.

Håren reste sig på Kvist huvud. Han tog ett skutt som man aldrig kunnat trott honom om. Så rusade han uppför trappan och in i sitt rum. Här slog han dörren i dubbla lås och sjönk svettigt ner på sängen.

Under tiden återfick Elof sin talförmåga. Han hade mållös betraktat uppträdet men nu förstod han att han måste ingripa. Han högg den i tårar upplösta kvinnan i handen, torkade hennes tårar med sin egen näsduk och sköt henne med många ursäkter ut genom dörren. Han försäkrade henne gång på gång att något misstag måste ha blivit begånget. Hon måste ha kommit till fel hus.

När Vera återköpt och orolig kom tillbaka sent på kvällen satt hennes man och hennes far i livligt samspråk. Herr Kvist berättade just för sin svärson om ett fynd han gjort under dagens lopp. Han hade hittat en fjärl, en sorgmantel av oanad skönhet. Elof lyssnade med ett resignerat och undergivet uttryck i sitt ansikte.

Ett schangtilt fruntimmer

(Forts från sid. 22)

den där vippande plymen. Men det var ett helt annat fruntimmer. Ända tills landgången drogs in stod han över relingen.

— Nu kommer hon inte mer, tänkte han, och ett främmande, frånvarande leende lekte kring hans läppar, sådär besviket.

Johan Petter kastade näten i båten. Han måste sitta där en stund och vänta på Öhman, som skulle hjälpa honom att lägga ut dem.

Ett ejderpar strök över viken.

— I morron bitti får ja väl gå ut mä vättarna till Tärnskär, tänkte han.

Han såg Öhman komma nedför klipporna.

— Dä va väl, ja inte sa dä till honom, tänkte Johan Petter. Att en låter lura sej i alla fall sådär .... Sexti kronor .... Dä va mycke pengar.

Han stötte båten från land.

— Men dä va ett mycke schangtilt fruntimmer! tänkte han.

PATIENTERNAS SPALT

Spenshultskronika

Spenshults poliskår.

Nu har krocketkloten börjat rulla härnere, ett vårtecken lika säkert som den första lärkan eller kulspejningen ute i parkerna. Trots att vi bo i södra Sverige, kom inte det verkliga vårvädet förrän till valborgsmässoaftonen. Men bättre sent än aldrig sade vi med en suck av lättnad och böt ut den tunga, mörka vinterulstern mot en lättare, ljus sommardito.

Om jag skall berätta, vad som sig på Spenshult tilldragit haver, är det kanske bäst att ta händelserna i kronologisk ordning. Då vädret ännu hade en sådan karaktär, att man helst höll sig inomhus passade vi på och avverkade schackturneringen. Favoriten i klass 1, herr Rydh, fick trots de stora förväntningar som ställdes på honom se sig hänvisad till tredje plats. Prislistan fick följande utseende:

Klass I. Göte Kronborg, Bertil Olsson, Einar Rydh.

Klass II: Alvar Hansson, (sol) Stickan Liljekvist, Gerda Johansson.

En verkligt glad och trevlig kväll beredde oss några inkallade pojkar från I 16 i Halmstad. Det var kupletter, duetter, parodier, alltsammans hopplockat ur de revyer, som Halmstadskrigarna

tidigare med sådan framgång spelat (bl. a. i Stockholm). Men så hette också kabareten Pyttfaderalla!

Ett annat mycket uppskattat program var gluntsång av de båda medicine kandidaterna Hillerdal och Sandberg.

Så blev det äntligen valborgsmässoafton och våren blev hälsad, både med sång, tal och eld. En sångkör från Oskarsström, under ledning av musikdirektör Wideberg, sjöng, och en tjärtunna rökte och brann nere på Borggården (platsen framför sanatoriet).

Den verkliga folkfesten blev första maj. Då hade vi vårt demonstrations- eller medborgartåg om man nu vill kalla det så. Demonstranterna, så gott som samtliga patienter, samlades kl. 10 utanför sanatoriets huvudentré och ställde upp i ett långt led. Två stycken "grönköpingspoliser", speciellt uniformerade dagen till ära, både med blanka knappar, battonger och stora hängmustascher, ordnade ledet, och såg för övrigt till att första majfirandet inte blev för bråkigt. I ledet kunde man här och var upptäcka flera standar med mer eller mindre både rimliga och orimliga krav. Så kunde man t. ex. läsa: "Vi kvinnliga patienter fordra likställighet med mannen, vi kräva manliga badare". Eller också: "Manlig betjäning på kvinnliga". "De revbenades fackförening hade mött upp så gott som mangrant och de samlades givetvis under fackföreningens standar. På ett annat standar kunde man läsa: "Flera bönor". Om det nu syftade på kaffe- eller andra bönor är svårt att säga. Troligtvis åsyftades båda formerna av stimulans. Eller kanske bruna bönor (ej mulattskor!).

Så klämde harmonikåren från Oskarsström i med nya försvarslänemarschen. Poliserna gick före och så satte sig hela taget i rörelse. Marschen gick runt sanatoriet förbi doktors och kamrerns bostäder, runt Svandammen och slutligen stannade och upplöstes taget framför talarstolen ute på Borggården. Då musiken ystnat, besteg den kände förstamajtalaren Osquar Jönsson talarstolen och höll med känd bravur ett tal, där han i spirituella ordalag framhöll krav gentemot ledningen inom vårt lilla samhälle, Spenshult.

Musiken spelade, kaffe fick vi, solen sken och allt var gudagott. Men säg den glädje som varar beständigt. Musiken började packa ned sina instrument, kaffebordet dukas av och vi fick gå och lägga oss på hallen.

Sist en hälsning till kända och okända vänner på Sveriges sanatorier från

K. L. Udden.

Kolmårds-glimtar

Ibland är det kallt men ibland lyser vårsolen i all sin glans över Bråvikens helt nyss av istäcket frigjorda böljor.

Vi hade tur med vädret på Valborgsmässoafton. Ett par dagar innan såg det hopplöst ut, men man skall tydligen fölit sig på satsen: Det ordnar sig alltid. Man låg och gonade sig och tyckte det var skönt att slippa göra något, speciellt när man

såg nöjeskommittén jobba och stå i med sina fyrverkeriställningar. Sista liggturen fick man göra "som ens samvete bjöd en", varför jag och många med mig, i avsaknad av sådant, ägnade oss åt det s. k. täcka könet. Så småningom påtändes en tjärtunna, en sångkör sjöng och en ung man höll tal till våren. Det hela försiggick i lätt skymning och var mycket tjugigt. Efter en extraranson kaffe avbrändes fyrverkeriet, som innehöll raket, solar, bengaliska eldar m. m. Ståtligt var det onekligen. Det enda tråkiga var, att man skulle behöva krypa ner i "slafen", när humöret började antaga hart när "civil" glättighet.

Här har varit alldeles för litet tävlingar i år. Golfbanorna äro inte i ordning ännu (15 maj) så den sporten går inte att idka, men biljard- och schackturnering äro två pålitliga tävlingsformer, som ingen hört glunkas om. Alltså fram för tävlingar, bästa nöjeskommittén!

Medan jag är i tagen skall jag även nämna den största källan till ilska man har, nämligen de minimala möjligheterna att pr tråd nå förbindelse med yttervärlden. Efter middagen resp. kaffet rusar man luften ur sina utpinade lungor, nående rekordtid på distansen matsalen—telefonhytten, och vad ser man? Jo, en rad kvinnor (oftast), som på något outranssakligt sätt sitta där och vänta på sin tur. Har man riktig tur kan man hinna så långt, att man strax innan tiden är utlupen hunnit begära lokalsamtal, och just som hjärtat börjat klappa en smula hastigare inför denna oväntade fröjd, grusas förhoppningarna av ett: Riks bryter! Är man fin i mun, säger man då några väl valda ord om lämpligheten att anskaffa en särskild hytt för rikssamtal. Man är ytterst sällan fin i mun, varför orden utväljas med föga omsorg.

För övrigt är allt lugnt och stilla med liggturen, måltider, sömn och framtidsdrömmar, vari man alltid fullkomligt frisk lever livet leende. Det största problemet är faktiskt hur man skall bära sig åt för att vinna ära, berömmelse och guld i Status' fototävlan. Svårt att variera konfekten, men man får väl försöka!

Hälsningar
Klöverknekt.

Från Eksjö sanatoriums synvinkel!

Här från Eksjö Sanatorium har det inte varit någon överdrivet stor korrespondens, med "Pat. spalt". Nu skall sign. emellertid försöka ge några små interiörer härifrån. Liksom på de flesta andra sanat. har vi här en nöjeskommitté med uppgift att anordna trevliga och bra nöjen. Av dessa är det främst filmen som dominerar, med speldagar c:a varannan vecka. Bland andra nöjen kan nämnas, uppträdande av illusionisten Fust, som förbluffade och roade, vidare en cebaret av N. T. O:s amatörer från Eksjö, samt en underhållning av Leon Liljekvists kvartett. För att övergå till de nöjen vi själva arrangerat, är det på sin plats att något anständigare uppehålla sig vid dessa händelser. Någon vecka före påskafton vidtogs intensiva förberedelser, det provreperades och övades med riktig energi, och här och där kunde man få se en och annan mumlande för sig själv. Det var bara rollen som inläxades! Så kom då påskafton, och det första som mötte oss, när vi kom ner efter liggkuren, var en affisch med rubriken, "Kom se och hör Gyesjöamatörernas ransoneringskabaret etc", denna affisch, så väl som dekoration av scenen, var ypperligt utförd av vår konstnärinna fröken Bäckman. Så blev då klockan 7 och därmed tiden för uppträdandet, en och annan hade ju förstas en släng av rampfeber, men stillades så småningom med brom och andra nervstillande medel. Hälsningstalet hölls av nöjeskommitténs ordf. "Ragge" Johans-

Bild av standaren.

Gruppbild av deltagarna.

son. Det första numret på programmet utropades av vår käckä konferencier "Lotta", som var iförd frack och hög hatt. Detta nummer bestod av sång av det käckä och till påskiljor utklädda duettparet "Snurran" och Sonja, därefter följde en uppläsning av T. Johansson, samt som nästa program ett musikstycke utfört på mandolin av frk. A. L. Karlsson samt herrar Ahlstedt och Telander, och till ackompanjemang av vår skickliga pianist, som dessutom exekverade några vackra pianostycken. Kvällens succé var onekligen monologen "Den ensamma hunden" briljant utförd av hr Torsten Johansson. Efter detta lilla spex, följde så en dialog, behandlande mötet mellan två patienter tio år framåt i tiden. Programmet fortsattes sedan med en stunds operettmusik, återigen sång, och så var det dags för finalen, som gemensamt sjöngs på mel. "Nu ska vi vara snälla", Det var en värdig avslutning och de medverkande blevo belönade med riktiga applåder. O. Frii uttalade sitt och publikens tack till de medverkande, för en glad och trevlig afton.

Så gör vi ett hopp framåt i tiden på några veckor, till Valborgsmässoafton. På sedvanligt vis var en majeld anordnad, och de flesta uppegående pat. hade vandrat ut för att åse detta vårens symboliska emottagande. Efter denna lilla promenad blevo vi sedan trakterade med kaffe i dagrummet, ett uppmärksammat och tidspräglad värtal höll frk. A.-M. Nordenskjöld. Vidare förekom allsång under ledning av pianisten. Och så var det tid för kvällens stora clou, nämligen avbränningen av ett praktfullt fyrverkeri. Himlen upplystes under en 1/2 timmes tid av kreverande raketor och solar, och som kronan på verket en ståtlig imitation av Niagarafallet.

Vi gingo till sängs med känslan av att verkligen ha haft en trevlig kväll. Dagen därpå d. v. s. 1 maj, hade vi liksom på känn, att det skulle bli något alldeles "extra" denna dag, och våra förhoppningar på denna punkt blevo icke heller svikna.

Ty kl. 10 förkunnade med ljudliga trumpetstötter, den från Eksjö engagerade musikkåren, att nu skulle demonstrationståget avgå. Med höjda standar och blågul fana i spetsen, defilerade så ståget förbi alla sanatoriets centralare delar, under pomp och ståt, och herrar kamerajägare hade fullt schå att få med så mycket som möjligt på sina plåtar. Bland de humoristiska inslagen utgjorde vår "Riksmarscherare" en lyckad typ, som privat demonstrerade för fler promenader. Så församlades vi slutligen invid den blågula talarstolen, där tal hölls av bl. a. frk. A.-M. Nordenskjöld. Så höll hr. Ahlstedt ett utomordentligt lyckat humoristiskt agitationstal. Till sist sjöngs "Du gamla du fria", unisont av de församlade. Senare på e. m. blevo vi så gästade av Eksjö manskör som föredrog några vackra vårsånger.

Så vill vi pat. med några ord uttala vårt tack till nöjeskommittén, som på ett utmärkt sätt arrangerade dessa nöjen, och för allt det arbete, som den nedlagt på desamma. Till sist en kamratlig hälsning till alla Sveriges patientföreningar!

Ason.

En vårglimt från Fagereds sanatorium

Fagered, var katten ligger det, tycker jag mig höra någon fråga. Jo, det ligger "någonstans i Sverige". Skall jag ännu tydligare förklara mig, så kan jag även upplysa om att det ligger "någonstans i Halland". Kanske det ligger bortom all ära och redlighet. Nej, visst inte. Här äre' inge fel varken på äran eller redligheten. Allt går hand i hand med vartannat, så att säga. Och naturomgivningen är det heller inget fel på. Höga berg och djupa dalar, ståtliga skogar och blånande sjöar. Ja, d. v. s. sjöarna ha vi inte förmånen att kunna se, här från Sanatet. Men vi vet att de finns!

Valborgsmässoaftonen firades här med både eld å rök. Bengaliska eldar och flammande bål, samt ett sprakande fyrverkeri. Sanatoriets sångkör gladdade oss med sin vackra sång, både Valborgsmässoafton och på morgonen den 1:sta maj. I denna sångkör medverkar, utom åtskilliga bland sjukpersonalen, även vår aktade överläkare och hans fru.

Så kan vi också tala om att vi haft en väldig 1:sta majdemonstration och "Hitler" har talat. Se, vi här på Fagereds sanatorium har den oskattbara fördelen att ha en egen Hitler. Nu ska ni inte tro att detta namn uppstått på grund av nazism, agitation eller dylikt. Nej, visst inte. Det är bra på grund av naturens egen fingervisning, medelst en mera markant fysonomisk "likvärdighet" med den store diktatorn söder om Östersjön.

Alltnog, inte är det många som kan få tala med Hitler, när som helst och hur som helst! Men här kan vi det. 1:sta majdemonstrationen, varvid även överläkaren höll ett litet anförande, gynnades av ett strålande vackert värväder och allt gick i lugnets och ordningens tecken. Det troddes kanske att det var, si och så med ordningen, emedan de för ordningens upprätthållande "improviserade poliskonstaplarna", erhållit var sitt "blått öga". Men för att skingra alla eventuella missförstånd, kan jag upplysa om att deras blå ögon inte åstadkommit på "naturlig väg", utan på ett mera kostlat sätt medelst blåkrita, (eller kanske det var kimrök?)

På eftermiddagen serverades kaffe med både "stora och små" bröd i sanatoriets dagrum, varvid förutom överläkaren med fru samt underläkaren även några av våra näpna luftvärnslotter närvoro. (Vi ha nämligen begåvats med ett feminint luftskydd här i Fagered). Deras uppgift är att i tid skydda oss här på sanatet för mera "närgångna, brummande flygfän".

Ett musikkapell bestående av dragspel, fiol, trumma och

diverse "pingeliping", sörjde för att våra mer eller mindre goda musiköron, fick sitt lystmäte. En av lottorna deklamerade eller sjöng en så'n där härlig swingsång. Ja, om det var sång eller deklamation måste jag verkligen lämna därefter, ty jag är sannemligen ingen expert på den gudomliga swingteknikens område.

Nåja, efter hand som kaffets stimulerande verkningar försvunno, försvann även den mest strålande 1:sta majdag. Och var och en började söka sig tillbaka till den mest trogna och pålitliga vännen, nämligen sängen. För att nästa morgon kunna återupptaga sitt arbete.

Arbete ja. "Det kanske låter som en saga", men det är faktiskt sant. Både "dagakarlar" (alltså sådana som har dag), och sängliggande karlar, arbeta oupphörligt och outtröttligt med handarbete (eller skall det kanske kallas hemslöjd)? För att nu inte tala om kvinnorna, för vilka väl detta är ett mera naturligt gebit. Vi manliga patienter ha mest specialiserat oss på att sy taylor (av duk) både större och mindre sådana. Med alla möjliga och omöjliga motiv. Ävenså tillverkar vi dukrullar, "en masse". En del sysslar med träslöjd, skriverier m. m. allt efter krafter och färdigheter. Men vad vi saknar i all vår lust är — arbetslön. Det blir i stället en rätt så dyr hobby. Garner och annat material kostar pengar. Visserligen kan vi skänka bort dessa våra färdiga arbeten, till vänner och anhöriga och kanske vi fått en allmosa. Hur vore det om vi patienter på alla sanatorier gengäld få någon liten penninggåva. Men det känns ändå som rier runt hela Sveriges land, ävensom f. d. patienter, försökte oss på att organisera en försäljningscentral? Vill allas vår högt värderade tidning Status öppna sina spalter för diskussion i detta ämne? Var finns initiativet, dådkraften som kan föra oss framåt på denna nog så törnbeströdda väg? Ja, idén är väl inte ny, och kanske det är ett allt för gigantiskt företag, men svårigheter är ju till för att övervinnas.

Och säkert är, att detta är ett av de viktigaste målen för ernående av trevnad och arbetsglädje, i de lungsjukas stora armé. Och ju mer beredskap det kräves, ju mer borde det ligga i hela nationens intresse, att även våra små arbetsbidrag komma in i den allmänna konsumtionen. Många bäckar små, göra en stor å.

Men som sagt, det skulle säkert glädja många om detta aktuella ämne bleve diskuterat i vår egen press.

*Red:s anmärkning: I frågan föreligger redan ett positivt förslag, framlagt i Nationalföreningens utredning i eftervårdsfrågan, och är föremål för utredning. Vilket f. ö. framgår av referatet från vårt årsmöte, som är infört i detta nummer. Vi komma i fortsättningen att i Status spelter ingående sysselsätta oss med problemet.

Patienternas Förening

Telefon:
23 40 10

Postgiro:
3721

Alla handarbetsgarner erhållas fördelaktigt från Otto Elmgrens A.-B. Särskilda fördelar äro: firmans enorma sortering av alla slags garner samt lägsta möjliga priser.

Otto Elmgrens AB.

L:a Nygatan 19

STOCKHOLM

Så till sist önskar vi här på Fagereds Sanatorium att denna sommar måtte komma med nytt hopp och ny livsglädje åt alla inom vårt "skrå".

Med kamratlig hälsning.

A. N-n.

Från Svenshögens sanatorium

Det är långt emellan det syns något i dessa spalter från vår horisont, men jag tänkte nu ta initiativet härtill. Det blir då i from av ett kåseri över 1:stamaj-festligheterna här.

Festligheterna 1:sta maj började redan före frukost, de mest försigkomna barnen på intilliggande annexet voro då i full fart med att sälja majblommor. Alla barnen voro iklädda pittoreska dräkter. En liten herre som var klädd i frack och hög hatt samt glasögon väckte allas vår beundran. Barnen sålde, enl. uppgift nära tusen majblommor.

Klockan 11 var det uppställning för demonstrations- och karnevalståg. Detta blev en verklig manifestation. Så gott som alla som fått vistas uppe deltog i tåget. Med klämmig musik i teten marscherades runt sanatoriet — överläkarens bostad — annexet. Så gott som samtliga i demonstrationståget voro iförda karnevalsdräkter, vilket naturligtvis i hög grad bidrog till att få stämningen på toppen.

En demonstration den 1 maj utan krav på förbättringar vore naturligtvis ingen demonstration. Våra krav voro också genom prydliga standar noggrant preciserade, jag skall här bara beröra ett par av dem. Standaret med texten "Mera Klövring" var i allra högsta grad berättigat. En del systrar påstår att man lättnar av klövring. De kanske talar av egen erfarenhet, vad vet jag, men de som äro måna om den slanka linjen bör i eget intresse sätta igång med denna, enligt min mening, ofarliga avmagringskur. Naturligtvis hade vi också krav på bättre potatis. Ett av standaren bar texten "Övervägande Snus". Till denna text skulle behövas en förklaring, men jag hoppas de initierade förstod meningen med den. Av skäl som nog de flesta av er känner till bar "Länge Erik" den med sådan entusiasm att han tyvärr efteråt fick intaga sängen.

Text och teckningar voro gjorda av Pettersson, avd. 1, vilket han har all heder av.

Efter demonstrationen var det cabaréunderhållning av artister från Göteborg och den glada stämningen hölls ända till kvällen, då vi något trötta, men belåtna med vår dag överlämnade oss i morfei armar. Till sist ber jag å nöjeskommitténs vägnar få tacka alla som medverkade till att 1 maj blev en dag vi sent skall glömma. Jag försäkrar, att det borttappade konceptet är glömt nu!

Hjärtliga hälsningar
Kungl. Malaj

Från St. Ekebergs horisont

Kära vänner!

När man, som undertecknad, kommer direkt från det vårlika Stockholm — och förbundskongressens hetta, skulle man kunna tillägga — är det rätt beklämmande att hamna rakt i ett bättre snöfall. Detta kuriösa förhållande är emellertid ett faktum. Stora vita flingor dansar fram över västgötsläppen. Och den vår, som vi hälsat med sådan glädje valborgsmässoafton, är våren som försvann! Man får hoppas att den kommer åter än en gång — och då mera varaktigt!

För att tala om "våren som försvann" så hälsades den, som sagt, här på St. Ekeberg, med sång och tal och utsträckt tid.

Det var första gången som något sådant hänt. Det var en dag av stor historisk betydelse alltså! Vi hoppas, att detta blir tradition!

Patienterna med dr. Manfred med fru i spetsen hade samlats utanför stora fasaden, där en sångkör under ledning av hr Karl Bjurén sjöng vårsånger. Undertecknad hade det stora nöjet, att få hälsa våren i ett anförande, varefter kören sjöng Widéens "Västgötahymn" (naturligtvis höll man på att säga!) Stämningen var glad och god. Detta bevisar bl. a. det faktum, att dirigenten fick rosor!

Senare på kvällen tog man sin flicka under armen ("klövern" skrives ej med hänsyn till den gode broder Fritiof! Strykes alltså med blåkrita!) och spatserade ut i omgivningen och tänkte i sitt stilla sinne: Välkommen härliga vår! Det va då det.

Ytterligare ett lyckat "upptåg" är att anteckna. Här demonstrerades 1:a maj! Också detta var nytt för året. Det rör sig, som synes, bland västgötarna! Visserligen demonstrerade vi för bl. a. import av piggare "revolk" (Läs det sista baklänges kära vänner. Man skall inte vara indiskret i onödan) och "ned med puddingen — i magen", men jag tror knappast, att vi menade någotdera!

Vår "vassa" vän fru Modigh ställde också till med värergröning i sin litterära pik-kammare innan hon fann för gott att avdunsta! Det var saker som tog skruv både här och där. "Cabaret Pyttipannan" var det klingande namn, som alstret ifråga fick. Med avseende på det ställe där det uppfördes, var detta mycket fyndigt!

Jag skall be att som avslutning på detta "våren som kom bort" — kåseri få berätta den sedvanliga historien:

Vid den stora trängsel, som alltid uppstår i matsalens dörr nöp en spefågel en likasinnad i armen och frågade:

— Vad heter puddingen i dag?

Med hälsning
Tall.

Kotknackare polisanmäld. Förste stadsläkaren Gösta Göthlin och överläkare Helge Camitz ha anmält "ledspecialisten" Carl Rehnberg i Göteborg för olovligt utövande av läkarkonsten. Han har bl. a. behandlat en kvinna, som led av kronisk ryggskotetuberkulos, för rubbning i ena höftleden och förorsakat fara för hennes hälsa och liv.

Ramnäs tuberkulosförening har haft årsmöte. Enligt de planer, som styrelsen utarbetat, komma 22 barn att sändas till föreningens koloni Åsa i Halland under sommarmanaderna, därav 8 från Västervåla, 3 från Karbenning samt 11 från Ramnäs socken. Vidare beslutades att en tillbyggnad av fastigheten skall ske om bidrag kan erhållas från allmänna arvsfonden, utbyggnaden skulle i så fall tilltagas så stor, att ytterligare 8 barn kunna inackorderas på kolonien.

Lärare bör taga tuberkulinprov. En fortsättnings- och utbildningskurs för läkare har hållits i Göteborg. Därvid framförde bl. a. professor Wallgren i föreläsningar om den moderna spädbarnsvården och den sociala barnvården tanken att lärarna vid skolorna skulle instrueras att taga tuberkulinprov så snart ett barn varit hemma någon tid från skolan för någon förkylnings- åkomma för att på så sätt tidigare kunna konstatera ev. uppträdande tuberkulos.

Går Annat

Förbundsmötet

är nu ett minne blott, men vi hoppas för samtliga deltagare ett angenämt minne. Åtminstone var det för oss här i Kungl. Huvudstaden uteslutande angenämt att personligen få sammanträffa med förbundsmedlemmar ute i landet, som vi dittills kände endast per telefon, per korrespondens eller par renommé. Det blir på något sätt en bättre ömsesidig förståelse på det viset, och inte minst ur den synpunkten har förbundsmötet en stor uppgift att fylla.

Även i materiellt avseende

torde man ha varit belåten med Stockholmsbesöket. Sålunda försäkrade skåningarna, att huvudstaden numera väl står sig i konkurrensen med både Malmö, Kristianstad, Lund och Spångens kända gästgivaregård, när det gäller bordets njutningar, såväl ifråga om kvalitet som kvantitet. Och det torde inte vara något dåligt betyg — från det hållet!

Sträck på sig, Mälardrottningen!

Från Norrland kom fyra man, varav en var en Kvinna. En förtjusande representant för Östersund förresten. Fastän tecknaren K:sön vanställt hennes drag i sitt reportage från förhandlingarna.

För att icke manna- eller rättare sagt kvinno-mån skall ske, är det bäst att samtidigt konstatera, att föreningarna i Stockholm och stockholmstrakten ävenledes ställde upp med ett lika bedårande garde av kvinnlig fågning.

Medan jag talar om så delikata saker

vill jag passa på och säga ett allvarsord till herrar och damer skribenter i "Patienternas spalt". Många, delvis äldre, delvis förståndiga människor ha sagt mig, att orden "klöver" och "klövring" alltför flitigt användes i nämnda högst litterära avdelning i Status. Man undrar bl. a., om inte allmänheten till slut måste få den uppfattningen, att patienterna på landets sanatorier uteslutande ägna sig åt herdestunder. Nog får man väl antaga, att Amor där är en ganska betydande figur (lik som överallt annorstädes här i världen) men fullt så avancerat går det väl ändå inte till. Eller hur?

Låtom oss alltså komma överens om att hädanefter variera konfekten en aning. Även de delikataste karameller förlora sin sötma, om man ständigt suger på dem.

De, som besökte vår lilla utställning i samband med årsmötet lade väl f. ö. märke till den vackra tavlan med tjuren, som blängde argt på klöverparet. Denna tavla var alltså ett mera konstnärligt uttryck för, vad jag ovan sagt.

Tall, St. Ekeberg, trodde, att Tjuren föreställde förbundsordföranden. Jag undrar dock, om inte detta var något misstag.

Denna s. k. krönika

präglas i mer än vanlig grad av den torrhet, som utmärker mötesprotokoll. Detta är både förklarligt och försvarligt efter ett förbundsmöte, då man har kännning av den personlighetsklyvning, som uppstår, då man ena stunden skall ägna sig åt protokollssekreterarens ämbete, den andra åt kåsörens uppgifter. Dessvärre kan man inte skylla på denna omständighet mer än en gång om året, men det är vackert så.

Jag förstär alltså mer än väl de vedermodör, som de ärade korrespondenterna till "Patienternas spalt" ha att brottas med. Och jag beklagar därför desto livligare att jag nödgats beröva dem en av deras käraste käpphastar.

Vi få hoppas att det är en tröst, att

icke blott den lilla klöverblomman utan tusentals andra sköna blomster snart skjuta upp som glädjens blomster ur jordens mull. Och att detta sker under sådana omständigheter att vi ha anledning önska alla våra läsare

en glad och trevlig midsommar.

Juan.

Befolkningsproblemet.

I Grönköpings Veckoblad läses följande inlägg i dagens debatt:

— Jag finner det alldeles förtjusande att babyn åter blivit modern, påpekade fru borgmästarinnan Tekla Sjöqvist (född Sparvhök) inledningsvis.

— Hur skola vi på lämpligaste sätt bära oss åt för att få flera dylika? framkastade vi.

— Jag måste givetvis se problemet ur ren societetssynpunkt till skillnad från min make, som ju från sund karriärsynpunkt måste se det mera folkligt och socialdemokratiskt. Inom den finare societeten har det sedan länge rått brist på goda ammor. Kunde bara sådana stå att få skulle jag vara säker på att babyn snart nog åter skulle bli en modesak — så mycket mera som de många trevliga bilderna av småprinsessorna på Haga givetvis gjort mycket för att göra småbarn comme il faut även i förmak och salonger. Klokt vore nog därför att den ledande veckopressen i varje nummer hade bilder av småsessorerna och icke som nu endast i vart annat. Detta skulle säkert verka mannande långt ner i medelklassen.

STORBONDEN

Teckning för Status midsommarnummer av T. Sandberg.

Emil Hagström:

KRISTIDSBARN

Man skrev 1917. På alla fronter rasade världskriget och på haven sänktes båtar med folkens förnödenheter. Även det neutrala Sveriges fartyg drabbades av ubåts- och mindöden. Det var inte lätt att få in nödvändighetsvaror i landet. Och priserna på sådant som ännu kunde fås utan kort var svindlande. I första hand drabbade detta naturligtvis de fattigaste. Och barnen.

Barnen som skulle växa sig stora och starka och bli nyttiga samhällsmedlemmar, barnen som var nationens framtid, de fick lida mest av kriget. De hörde talas om Verdun, Somme och andra krigsskådeplatser, men de kunde naturligtvis inte förstå vidden av det, som låg bakom dessa namn. De kunde inte heller begripa varför de skulle sakna smör till brödet därför att tysken, fransosen och ryssen var i krig. Det var för konstigt, tyckte de. Men de läste Allers krigsnyheter i bilder till omväxling med Buster Brown och hans hund Tiger. Och under krigsteckningarna kunde en var se att det var tyskens mening att inta Neuport eller att stormningen av Verdun kostat stora förluster. Ävenså kunde en var se hur sportigt de engelska soldaterna stormade fram på västfronten — de sparkade boll under bajonettanfallen mot de tyska linjerna. Genom sådana teckningar fick barnen den uppfattningen, att krig var något spännande och livat. Trots riskerna till liv och lem. Men risker existera alltid i en livlig pojkfantasi. Det är Texas Jacks och Buffalo Bills dödsrisker som gjort deras äventyr åtråvärda att läsa.

Och på rasterna lektes krig. Det vill säga pojkarna krigade. Flickorna gick omkring och snörpte munnen åt dessa vilda lekar. Och det var vilda lekar. Och det var hårda knäppar som delades ut mellan de stridande parterna. Jag fick förresten min första biobiljett genom en sådan drabbning. En av pojkarna, vars far var biodirektör, råkade i stridens hetta kasta en vass trädgren mot mitt ansikte. Den träffade strax över ögat och med blodet strömmande utför ansiktet sprang jag in till klassrummet där den snälla lärarinnan gjorde ett riktigt fint förband. Men vem som kastat trädgrenen fick hon aldrig veta. Man var väl renhårig! Hon ömkade förstås mitt sår, men jag var riktigt glad åt det, ty jag kunde nu under flera veckors tid vanka omkring som en riktig krigshjälte med blodigt bandage om huvudet. Och som sagt, min tystnad renderade mig en biobiljett. Jag vill minnas att man spelade fortsättningsfilmen "Greven av Monte Cristo". Det var ett avsnitt mitt inne i handlingen. Men vad betydde en sådan bagatell. Jag njöt obeskrivligt. Kristiden rymde inte endast tråkigheter och elände. Det fanns även glädjeämnen. Men fränsett dessa ljusglimtar var det naturligtvis svårt, fast vi barn inte kände hela vidden av dessa svårigheter utan tog dagen som den kom. Men vi var nästan undantagslöst undernärda och vi hade svårt att följa med i undervisningen.

*

Jag minns mörkret, kölden och svälten under dessa skolår. Den puttrande karbidlampan, som alltid slocknade då man bäst behövde den, de tidiga mornarnas snålblåst då man efter en

kopp vattenchoklad gick den långa vägen till skolan, den alltid molande hungern, som kom en att känna svindel och kvalningar. Man kunde i timtal drömma om mat. Inga fina rätter, inga gotter, bara enkel och rejäl mat. En stor smörgås med riktigt smör eller så mycket sill och potatis man orkade äta. Men det var bara drömmar. Det fanns så litet mat. I bästa fall kunde man till frukostrasten få en brödkupong och en tjugofemöring och för denna brödkupong erhöill man ett aldrig så litet bröd. Ransoneringen var sträng. Och rättvis. Javisst. Men de burgnare kunde köpa matvaror av jobbare, ty jobberiet florerade ohejdat. Det påstods att man i fina familjer hade hela kar med flott och travar med det allra härligaste bröd. De fattigas barn undernärdes. Och undernäringen berodde på stor del på sockerbristen. Barn behöver mycket socker. Emellertid hade sockerbristen inte behövt bli så kännbar om familjefäderna låtit bli att bränna brännvin för barnens sockerransoner. Många bytte också bort barnens sockerransoner för andra mindre viktiga varor.

Då man nu så långt efter föregående kristid ser tillbaka på det ena och det andra måste man även utan att vara kverulant, fråga sig om det inte brast någonstans i själva distributionen av folkets nödvändighetsvaror. Som till exempel då det gällde smör och mjölk. Under tiden som bönderna hade sårar med mjölk saknade städernas och brukens barn denna vara. Och varje försök att från landsbygden smuggla in smör eller ost stoppades obönhörligt av kontrollen. Under sådana förhållanden var det inte att undra på att folk i gemen ansåg folkhushållningskommissionen som en fiende, vilken det gällde att överlista, och var och varannan människa blev lagöverträdare.

*

Emellertid. Den sommaren fick Johan, en av mina skolkamrater fara till en fäbod där han skulle få äta så mycket han ville — något för oss nästan otänkbart på den tiden. Vilka oandade fröjder såg vi inte framför oss då han omtalade nyheten och med vilken avund betraktade vi inte Johans fräkniga näsa och glittrande, vattblå ögon.

Och sedan på hösten, då han underhöll oss med beskrivningen av alla härligheter som funnits på fäboden — oskummad mjölk i stora byttor, hela hyllor med den härligaste ost och väldiga trätråg med det sötaste messmör! Vilken triumf för Johan och vilken saknad för oss andra som hela sommaren fått nöja oss med den fattiga och triviala...

Man hade emellertid saknat en sak, nämligen lysolja. Och detta gladdade våra syndiga hjärtan. Helt säkert hade Johan varit mörkrädd under de skumma eftersommarkvällarna. Detta sade

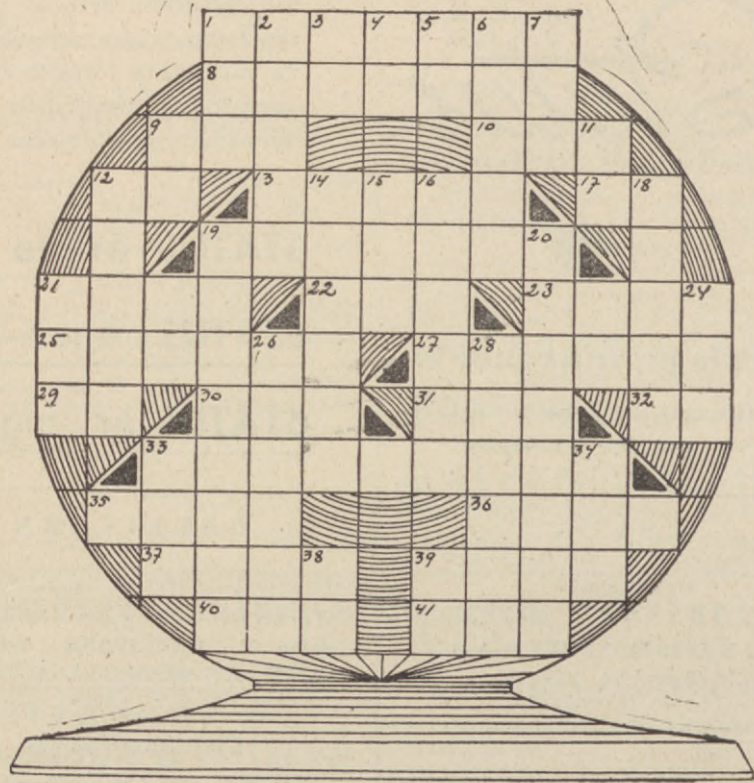
KORSORD NR 6

Vågräta ord:

1. Sak.
8. Ej fullt precis.
9. Bör ha två ringar av samma sort.
10. Sådan väg är inte alltid fördelaktigast.
12. Utrop av fasa.
13. Tullfri i alla länder.
17. Full av upptåg.
19. Pumpstång.
21. Risa upp.
22. Ljuder från harpa och cymbal.
23. Krinolindam.
25. Prydnad eller nödvändighet på sko.
27. Till antalet många.
29. I lika mängd.
30. Slutdel i lavoir.
31. Kombinerar ur alfabetet.
32. Göteborgs Tidningen.
33. Rättskrivning.
35. Är stekfat men ej karotten.
36. Upp och ner på teater.
37. Litet grand.
39. Trycka pedalen i botten.
40. Rättvänt något som krigaren eftersträvar.
41. Förkortat styck.

Lodräta ord:

1. Enkel resa.
2. Rätt och slätt i
3. Ång-ljud.
4. Får vi tillfälle till i jul.
5. Efesus i förkortning.
6. Finns mången i Selma Lagerlöfs böcker.
7. Goda ting.
8. En ond eller god i sagan.
11. Månställning.
12. En knippe fjädrar.
14. Början till småplaneter.
15. Nationaltemplarorden.
16. Arbetsplats.
18. Måste clownen vara.
19. Rundmålning.
20. Tidsfördriv i glasburk.
21. Står för sockerfabrikationen.
24. Handling som bör ha innehåll.
26. Kan det kallas när man vinner på nitar.
28. Kajplats för ark.
33. Av Olsson.
34. Uppvaktas i september.
38. Skydd.
39. God save.

Lösningar

till Korsord n:r 6 skola vara oss tillhanda senast den 20 juli. Skriv "Korsord n:r 6" på kuvertet. Insändaren av den först öppnade rätta lösningen belönas som vanligt med en femma. Lösningen jämte pristagarens namn meddelas i augustinumret.

Lösning till korsord n:r 4.

Vågrätt: 1. Vak. 4. Karolin. 10. Ave. 11. Rno 12. Uno. 13. Kiliasm. 15. Ska. 16. Amt. 17. Rokokon. 22. Ris. 25. USA. 26. Ala. 27. Ute. 28. Mal 29. Lackmus. 31. Iri.

32. Kub. 34. Faktori. 39. Ate. 40. Ana. 41. Bio. 42. Pirater. 43. Son.

Lodrätt: 1. Vaktrum. 2. Avi. 3. Kel. 4. Kra. 5. Ans. 6. Romanac. 7. Lustrum. 8. Ink. 9. Noa. 14. Ito. 18. Osa. 19. Kaliber. 20. Kalifat. 21. Ola. 23. Itu. 24. Session. 30. Ket. 32. Kub. 33. Uti. 35. Ane. 36. Kar. 37. Obs. 38. Rio.

*

Först öppnade rätta lösningen hade insänts av R. Olsson, Box 36, Uppl.-Väsby, som alltså erhåller prispemman.

vi åt honom. Men han rynkade föraktfullt på näsan inför en sådan orättvis beskyllning — som i alla fall kanske var sann.

— Man är väl ingen jänta!

Vi kunde inte komma åt den pojken. Hans far var samhällets slagskämpe och själv var Johan fenomenal att smygsvara, smyg-röka och spotta längre än de flesta. Han kunde också med två fingrar i munnen vissla som ett lokomotiv. Sånt imponerar. Trots ett fattigt hem och en lappad rock.

Som sagt. Det hade varit en riktig sommar för Johan, han hade fått mat, och jag är säker på att han än i dag minns den sommaren som en ljusstrimma i kristidens mörker. Fast han numera som välbeställd gengaskolare i min hembygds vilda

skogar inte har så mycket tid över att tänka på vad som har varit.

*

Vi skriver nu 1941. Vi befinner oss åter i en kristid om det också inte är någon verklig livsmedelsbrist. Ännu åtminstone. Men ett och annat tecken visar vartåt vi går. Storkriget rasar i Europa, haven äro blockerade och det är säkerligen inte lätt för landets statsmän att lotsa oss genom allt elände. Dock, de män som nu leda landets öden har upplevt det förra världskriget: gulascheriets, hembränningsens och karbidlampornas dystra tid. För barnens, för det nya Sveriges skull, hoppas vi, att lärdomarna från den tiden utnyttjas till skydd för de fattiga och värnlösa. Ty folkets framtid får inte undervärderas eller — undernäras!

Prenumerera på

Status
RIKSORGAN FÖR SVERIGES LUNGSJUKA

Pris pr år kronor 5:—

(Lungsjuka erhålla tidskriften för 3 kronor)

STATUS, som är det enda officiella organet för Sveriges lungsjuka — språkrör för De Lungsjukas Riksförbund — innehåller värdefulla artiklar i medicinska och sociala frågor, inlägg i för de lungsjuka aktuella problem av läkare och lekmän, noveller av våra bästa författare, aktuella kåserier, förströelse i form av korsord och schackspalt — "Patienternas spalt" ej att förglömma, där sanatoriepatienterna själva medarbetar.

STATUS är de lungsjukas egen tidning.

STATUS äges av de lungsjuka själva.

STATUS är pigg, vaken och obunden!

ESLÖV	GÄLLIVARE	JÖNKÖPING
A.-B. LARSSONS Järnhandel REKOMMENDAS St. Torget 14, ESLÖV Telefon Namnanrop	AHNBERGS FRISÈRSALONG Telefon 66 GÄLLIVARE Telefon 66 LAGER AV TEKNISKA ARTIKLAR	Elander & Lundberg's JÄRNHANDEL JÖNKÖPING
FALUN	O. H. LUNDKVISTS Charkuterifabriks välsmakande och kvalitativt förnämliga produkter rekommenderas GÄLLIVARE Telefon 135	BETALD ANNONSPLATS
Husmodersföreningarna landet runt använda de garanterade hemfärgerna HÄRVAN och FENIX Ljusäkta — Smetfria Tillverkare: A. W. Herdins Färgverk A.-B., FALUN	BETALD ANNONSPLATS	KATRINEHOLM
ATELJÉ för alla slags fotoarbeten. Moderna porträtt och förstoringar. Industriell- och reklamfotografering - Seriefoton. Framkallning o. kopiering m. m. NISSER FOTO EFTR. — Falun Stadshusgränd 6 Telefon 23 05	GÄVLE	konsum Katrineholm <i>håller konkurrensen levande</i>
Bilskrotningscentralen Tel. 23 81 FALUN Tel. 23 81 Köper och säljer begagnade bilar och motorcyklar - Utrangerade motorfordon uppköpas.	Praktiska Byggnadsaktiebolaget GÄVLE Hamntorget 1 Telefon 29 68 Utför allt inom branschen Införda offert.	KARLSKOGA
GÄLLIVARE	 Senaste Modenytt HOS MYHRAS - MEETHS Tel. 344 Nygatan 28 Tel. 51 44	MÖBELKOMPANIET (Aronsson & Svensson) KARLSKOGA Telefon 12 92 Rekommenderar sina förnämliga stilarter å möbler, såväl hela möblemang som udda möbler samt för komplettering. Även möbler efter egna ritningar. Gör ett besök. Vi lämna de bästa råd o. villkor.
AKTIEBOLAGET NORDSVENSK TRÄEXPORT Tel. 112 GÄLLIVARE Tel. 112 Ständigt i lager: Sågade och hyvlade TRÄVAROR i alla förekommande dimensioner. Stor sortering av LISTVERK .	BETALD ANNONSPLATS	För gott Kaffe och Gott Bröd är Reinholds Konditori BERÖMT Beställningar mottagas tel. 337 SOMMARSERVERINGEN TIMSBRON REKOMMENDAS
	Vid behov av BLOMMOR Ring 1233 IRIS BLOMSTERHANDEL Trädgården 12 03 — Härnösand	Gynna annonsörerna!

KARLSKOGA

JOHN SUNDSTRÖMS
ELEKTRISKA INSTALLATIONSBYRÅ
KARLSKOGA — Telefoner 12 42 o. 8 42
(Verkstad Loviselund, f. d. handl. Henricssons hus in på gården)
Utför elektr. anläggningar för ljus, kraft, värme o. signalering samt reparationer av alla slag.

KARLSKOGA GJUTERI

A. BERGMAN. Telefon 525
Tillverkning av gjutgods såväl tackjärn som metall samt tillverkning av modeller ävensom idrottsmateriel.
Införda offert. Fullgott arbete.

**KONSUM
KARLSKOGA****KARLSTAD**

A.-B. GÖTEBORGSMAGASINET
Kungsgatan 18 — Telefoner: 10 61, 19 61
KARLSTAD
Rekommenderas vid inköp.
Manufaktur, Trika, Vita o. korta varor.
Allt till platsens billigaste priser.

KIRUNA

Telefon 92
KIRUNA BLOMSTERHANDEL
Nils Bergbom
Flerårig praktik. Modernt binderi.
Bästa sortering.

BETALD ANNONSPLATS

A.-B. EDVIN MARTINSSONS
JÄRNAFFÄR
KIRUNA
STOR SORTERING. LÄGSTA PRISER.
SPORTARTIKLAR!

BROR JOHANSSONS
ELEKTRISKA - Rikst. 293
Utför alla inom yrket förekommande arbeten, såväl ljus som kraft. Ständigt lager av förstklassig material i ledningar, strömbrytare och kontakter, kokapparater, strykjärn och dammsugare.
Vid större anläggningar införda offert.

NYA BRYGGERIETS Svagdricka
samt Böhmisk Svagdricka, Vichyvatten, Pommac o. Läskedrycker alla slag
REKOMMENDERAS!
Innehavare: J. A. Pettersson - Rt 473

CAFÉ ROYAL
REKOMMENDERAS
Gott kaffe med bröd från eget bageri.
Choklad och te samt smörgåsar. Beställningar mottagas tacksamt. Tel. 575

LULEÅ

V. & A. ANDERSSON
MÅLERIAFFÄR
LULEÅ
Kungsgatan 16 Telefon 21 63
BILLACKERINGSVERKSTAD

SVEN NILSSONS
REPARATIONSVERKSTAD
LULEÅ
Gammelstadsvägen - Tel. 19 60, Bost. 31 30
REKOMMENDERAS!
Fullständig bilservice.

W. JOHANSSON,
RÖRLEDNINGSAFFÄR
Utför Värme-, Vatten- och Avloppsledningar samt Reparationer
Skomakaregatan 42 LULEÅ
Tel. Verkst. 13 25 -:- Tel. Bostad 11 75

LUND

SALANDERS Fabriksaktiebolag
Huvudaffären. Tel. 10 17. Filial Tel. 32 20
LUND
Garner, Trika- och Manufakturvaror
KEMISK TVÄTT och FÄRGNING

Göransson & Nilsson
Byggmästare
Bytaregatan 6 LUND Telefon 21.
NYBYGGNADER REPARATIONER

MALMÖ

Bliv medlem i

Solidar

och

Mjölcentralen

FREDRIK NYSTRÖM A.-B.
Kungl. Hovleverantör
Stortorget 19. Tel. "Fredrik Nyström"
MALMÖ
Konserver, Delikatesser, Specier, Konfektyr, Fruktar, KAFFE, utmärkta kvalitéter från eget rosteri.

Kappor - Klänningar
Blusar och Kjolar
köper Ni fördelaktigast i
THORS KAPPAFFÄR
Södra Förstadsgatan 1 MALMÖ

MALMÖ

Gör Edra inköp av SKODON uti
AX. SVENSSONS SKOAFFÄRER
Södra förstadsgatan 60 -:- Tel. 289 16
Östra Förstadsgatan 2 -:- Tel. Ankn.
Höga kvalitéter. -:- Lägsta priser.
Obs! ALLTID NYA MODELLER.

GARDINER
O. JOHANSSON
Bergsgatan 21 — MALMÖ — Tel. 198 45
Enda specialaffär inom branschen
Gör ett besök! Stor sortering.
Billiga priser.

IDA JOHNSON
DAMKONFEKTION
1:sta klass Syatelier
Bergsgatan 1 A MALMÖ
Telefon 274 75

GALVANOFABRIKEN
Telefon 502 27 LIMHAMN Telefon 502 27
FÖRKROMAR — GALVANISERAR
FÖRNICKLAR — FÖRSILVRAR
KADMIERAR

Marmor, Kalksten och Granit
Ingenjörfirma H. SVENSSON
Villa Daisy, Mariedalsvägen
MALMÖ Telefon 153 80

Begär
H. OHLSSON & C:o's
BRÖD

Köp alltid Kå-Kå-marmelad
Apelsin-, Aprikos-, Äpple-, Hallon-, och Lingonsylt. Garanterat rena naturprodukter — högfin kvalitét. Förpackningar i halvkilosglas.
Äpplemarmelad även i helburkar
Kaffe- & Kolonialaktiebolaget
N. Vallgatan 44, MALMÖ.
Tel. Linjeväljare 230 71, 225 82

Teaterkaféet - Pildammarna
REKOMMENDERAS
Säsong 1:a maj och Sept.

Malte Hultén - Malmö 6
Specialfabrik för alla sorters
SKINNKLÄDER

DUX-märket
borgar för god kvalitet — största ändamålsenlighet — vare sig det gäller madrasser, kuddar, fätöljer eller ottomaner.
Sängkläder från DUX —
Husmoderns stolthet
MADRASSFABRIKEN DUX AB

M A L M Ö

BEG. SKRIVMASKINER

fr. kr. 40:—, Räkнемaskiner fr. kr. 100:—,
FULL GARANTI

Å T V I D A B E R G S

Östergatan 1 MALMÖ Telefon 223 64

HARALD MÄNSSON
EGNA HEMS SPECERIAFFÄR

Johanneslustgatan 27. Tel. 27 876.
Filial: Staffanstorpsv. 30. Tel. 27 877.
Specerier Tobaksvaror

Kol & Koks
REKOMMENDERAS

Drick

S:t Knuts Vatten och Lemonader
Telefon 211 80

BRUNNSBORNINGAR

utföras av A. PERSSON, Malmö
Telefon 119 60

Fridhem, Postadress Hindby

A. J. EKSTRÖMS Järnhandel

Hörnet av Förenings- och Amiralsgatorna
Telefon 233 58

REKOMMENDERAS!

Uti sommarens soliga dagar... är cykeln den bästa färdekamraten. Skall Ni köpa cykel, välj då bland Fem pålitliga märken Velocitt, King, Örn, Apollo, Rex vilka utgöra eliten och vi försälja Rex och Husqvarna lättviktare. VELOCITT, Nobelvägen 19, Malmö. Kiliansgatan 17, Lund.

RENTZ & Co. METALLGJUTERI

REKOMMENDERAS!

Ringgatan 5

Telefon 297 35 Bostad: tel. 107 39.

Olof Hanssons Bilverkstad

Slussplan, MALMÖ Telefon 271 26
Bostad Kvarnby 212
ALLT I BRANSCHEN
Specialverkstad för Dodge, Chrysler,
Plymouth, Renault

Allt fotografiskt

STÖLTENS

MALMÖ

LUND

ÖLRESTAURANTEN

Amiralsgatan 27 — Malmö.

Rekommanderas.

Vältempererade MALT- och LÄSKE-
DRYCKER. Tel. 299 64.

Järnmarks Conditori

(Kamras Konditori Eft.)

Västerg. 11 MALMÖ Tel. 233 29
REKOMMENDERAS!

M A L M Ö

Aktiebolaget

J. PERSSONS Eitr.

Malmö

Tricotage, Strumpor

Garn och Vävnader

En gros

M J Ö L B Y

Westergrens Konditori

Telefon 585

REKOMMENDERAS!

Fullständig Konditorirörelse

Intag Edra måltider på

BELLEVEUE Matsalar & Café

Föreningsgatan 1. - Tel. 695, där serveras
alltid god mat till humana priser
Abonnenter mottagas.

M O T A L A

Ågren & Co A.-B

Möbelaffär

Tel. 759

Stort urval i

MÖBLER & MATTOR

N O R R K Ö P I N G

K. E. NYSTRÖMS FINBAGERI

N:a Kungsgatan 18 Telefon 225 89

N O R R K Ö P I N G

Rekommenderar sina förstklassiga
Brödtillverkningar

S A L A

EKENBERGS EFTR.

Innehavare Eriksson & Carlsson, Råd-
mangsgatan 3, SALA. Tel. 591

Rekommenderar sitt väl sorterade lager i:
Manufaktur- och Korta varor, Arbets-
kläder, Trika underkläder, Hemstickade
Strandkoftor, Strumpor m. m.

Reellt bemötande! Kända låga priser!

HALLMANS KONDITORI

(JOHN NESSÉN)

N. Esplanaden 10 SALA Telefon 186

REKOMMENDERAS!

S K Ö V D E

Skaraborgs
Enskilda Bank

AKTIEBOLAG

Grundad 1865 Allmän bankrörelse

HUVUDKONTOR: SKÖVDE

Kontor: Stockholm, Falköping, Falkö-
ping-Ranten, Finnerödja, Floby, Gräs-
torp, Gullspång, Götene, Hjo, Hova, Järp-
ås, Karlsborg, Kvänum, Lidköping, Ly-
restad, Mariestad, Moholm, Nossebro, Sa-
leby, Skara, Stenstorp, Tibro, Tidaholm,
Tidan, Tråvad, Töreboda, Vara, Vartofta,
Vedum, Våring, Ålgåräs.

SUNDSVALL

DUCO & MÅLAREVERKSTAD

Modernt och tidsenligt inredd efter se-
naste förordningen

C. ERIK BERGSTRÖM
Förstklassigt arbete Humana priser
N. Järnvägsgatan 52. Tel. 17 18.

ALLT vad NI önskar i Sjukvårdsartiklar
finnes i

SJUKVÅRDSMAGASINET
vid torget SUNDSVALL

Syrgas, Dissousgas och Lustgas
Apparater för svetsning, skärning och
lödning. — Reservdelslager till de flesta
i marknaden förekommande svetsnings-
apparater. — Reparationer av brännare
och reduceringsventiler.

SUNDSVALLS SYRGASFABRIK
Sundsvall. Tel. 40 05.

JÄRN- & METALLSKROT, LUMP.
STICKYLLE m. m.

köpes till högsta dagspris

E. Hallgren - Skrotaffär

SUNDSVALL
Tel. 15 68, 11 16 Tel. 15 68 11 16

A.-B. Kolimporten - Laurents

SUNDSVALL

Kol — Koks — Byggnadsmaterial

Telefon: Namnanrop

Klintens Handelsträdgård

SUNDSVALL
Telefon 38 03 Telefon 38 03

SÄG DET MED BLOMMOR!

Gynna annonsörerna!

UMEA

STATENS JÄRNVÄGARS

Rälsomnibussar

tillverkas vid

HILDING CARLSSONS MEK. VERKSTAD, UMEA Telefon 15

Vid komplettering av Linneförrådet vänd Eder med förtroende till oss

Duktyger — Handdukar

Alltid det bästa till billigaste priser
SANDBERGS, Kungsgatan 53, UMEA
Rikst. 102

A.-B. H. ANDERSSONS

Värme- & Vattenledningsaffär UMEA
Värme-, ventilations- och sanitetstekniska anläggningar. Infordra kostnadsförslag. Tel.-anrop: Anderssons värme.

OLOFSSON & C:O

PLÅTSLAGERI Haga, UMEA
Tel. 10 36, 10 33, 10 34

Takreparationer. — Allt slags Plåtslageri och Rostfritt. Förtenningar.

HENRIK HARJU

Rikst. 422 och 423 UMEA

Lokal: Kungsgatan 63
Färg-, Kemikalie- & Tapetaffär. Avdeln. för fotografiska artiklar. Rekommenderar sin sortering av: Färger, Fernissor, Oljor, Falu Rödfärg, Tapeter, Kameror, stor sortering, Förbands- och sjukvårdsartiklar m. m. Order till landsorten expedieras omgående.

VÄXJÖ

Ernst Johanssons

MEK. STENHUGGERI

S. Järnvägsgatan 19. Tel. 2386.

VÄXJÖ

Rekommenderas
Utför alla slag av stenhuggeriarbeten
Reellt arbete. Billiga priser.

Platsens bästa sortering av Herr- och Gosskläder. Eget 1:sta klass Skrädderi. Erlas Arbetskläder

Wilh. Gustafsson

Storgatan 27. Tel. 11 86.

ÖREBRO

Hushållsskolan MARGARETA

ÖREBRO
Klostergatan 11 Tel. 118 70, 117 50

1:a kl. Matsalar
Festväning och Matvaruaffär
Elever mottagas

BETALD ANNONSPLATS

ÖREBRO

NYA GLASMÄSTERIET

Karlsundsgat. 18 ÖREBRO Tel. 167 80
Utför alla slag av glasinsättningar och inramningar.
INFORDRA OFFERT!

KAPPOR och KLÄNNINGAR till fabrikspriser

Norrköpings Kappfabrik

Drottninggatan 25, 1 tr., Örebro
Telefon 150 47

Kolonialvaror

en gros

KAFFEROSTERI

Örebro Import- & Kolonialvaru A.-B.

SAM JANSONS EFTR.

(Kungl. Hovleverantör)

Kungsgatan 1, Örebro
Stadens största och modernaste
SPECERIAFFÄR

Stor sortering i Specerier, Konserver, Kaffe, Frukter.

Telefoner: Linjev. 117 58, 137 58, 147 58.
Filial: Hovstavägen 4. Tel. 144 81.

K. E. Zanders Charkuteriaffär

REKOMMENDERAS

TELEFONER.

Fabrik:	Ekersgatan 20	874
	Sven Zander ankn.	874
Bostad:	K. E. Zander	3593
	Norrgatan 17	511
Affärer:	Ekersgatan 20	4156
	Engelbrektslg. 46	3912

ÖREBRO

Örebro Lump- & Skrotaffär

Magasin och Kontor, Triangeln, Örebro
Tel. 130 43

Köper och säljer i parti och minut:
Järn- och Metallskrot samt Lump av
alla slag. Tomglas m. m.

Jahrls Mekaniska Verkstad

Frykstensgatan 2-6 — Örebro
Telefon 130 77

PRECISIONSVERKSTAD FÖR FINMEKANIK

TRÄKOLSGENERATORER

för olika ändamål

A.-B. GASGENERATOR, Örebro
Tel. 154 48

ÖREBRO

Kol- & Koksaktiebolag

REKOMMENDERAS!

Stil, kvalitet och god passform
utmärker **KAPPAN** Ni köper hos oss.
Därtill är priset det lägsta möjliga.
SANDBERGS A.-B. - Olaigat. 13
Tel. 184 74 Järntorget - ÖREBRO

ÖREBRO

Örebro Karosseriifabrik

W. ENGLESSON & C:o.

ÖREBRO

Vid besök i Örebro

rekommenderas
Fenix, Freden, Terrasserestauranten
BERGSLAGENS ALLM.
RESTAURANTAKTIEBOLAG

BRÄNNVED

av alla sortiment levereras över
hela länet samt i minut i Örebro
ÖREBRO LÄNS SKOGSÄG.-FÖRENING
Tel. 157 02, 117 16

ÖSTERSUND

GÖR EDRA INKÖP AV Sjukvårds- & Förbandsartiklar, Kemikalier, Parfymier & Toalettartiklar hos

A. G. Holst Kem. Tekn. Affär

(Stora Torget) ÖSTERSUND Tel. 106
Alltid senaste nyheter i branschen

HUSMODERNS MEMBAGERI

Allt i matbröd, kaffebröd, småbröd samt
tårtor och bakelser

Bageriet: Ruuthsvägen 5

Butiken: Storgatan 38

Tel. 20 25 ÖSTERSUND Tel. 32 36

Parfymier och Eau de Cologne

Tekn. art. i parti och minut.

A.-B. ÖSTERSUNDS FÄRGHANDEL

Storgatan 19

Telefon 423

MARKSEFTR.

KORTVARULAGER

ÖSTERSUND

RITZ KONDITORI

Rådhusgatan 37

Telefon 23 88

ÖSTERSUND

Jämtlands

Slakteriförening u. p. a.

De jämtländska jordbrukarnas försäljningsorg. för kött och fläsk. Mod. slakteri. Prima och väl behandlade varor. Gynna de affärsmän som föra våra varor, därigenom gynna Ni det jämtländska jordbrukets produktion. Föreningens detaljaffär i Cityhallen rekommenderas.

BARNKLÄDER

Dam-Jumpers, Koftor, Underkläder, Strumpor och Vantar, stor sortering goda kvaliteter, billiga priser

FAHLÉNS, Prästgatan 27, Östersund

Aktiebolaget Erikson & Larson

BORÅS

HERRKONFEKTIONSFABRIK

samt tillverkning av

Arbetskläder
Sportkläder

Trikåfabrik

TELEFON OCH TELEGRAMADRESS:

«ERLABOLAGET»

STOREBRO GENGAS

AGGREGAT

System Gragas

Lättskötta, driftsäkra, ekonomiska. Kunna startas utan fläktning efter 50 min. stillastående. Ge snabb start och god acceleration. Över 200 av Stockholms droskbilar ha Storebro-aggregat. Personvagnsaggregat P 400 väga endast omkring 100 kg. Omgående leverans. Begär närmare upplysningar!

Tillverkare och försäljare:

STOREBRO BRUKS AKTIEBOLAG

Storebro

GENGASAVD.

Telefon 8

Svenskman

det är du och jag
vi ha vårt eget
företag

konsum/kooperativa

Det finns 700 kooperativa föreningar, som ägas,
finansieras och kontrolleras av medlemmarna.

AKTIEBOLAGET
ARMERAD BETONG

MALMÖ

STOCKHOLM GÖTEBORG NORRKÖPING ÖREBRO

Beställ

KLICHÉERNA

hos

BRÖDERNA ÅKERBLOM

Tunnelgat. 19 B, Stockholm. Tel. 111130, 111132, 211132